

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Maurittii Gudeni Historia Erfurtensis Ab Vrbe Condita Ad Reductam

Gudenus, Johann Moritz von

Erfurti, 1675

Historiae Erfvrtensis Liber II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11903

HISTORIA
ERFVRTENSIS
LIBER II.

I.
*Motus civi-
 les & eorū
 causæ.*

*Patriciorū
 Erfurtenfū
 insolentia.*

*Plebis con-
 tra eos que-
 relæ.*

Vix Hostis Urbem reliquerat, & interni motus oriuntur. † Hactenus penes Patricios curia fuerat: diximus enim Wilhelmum, cum primò Thuringiam à Cæsare accepisset, nobiles introduxisse, aliis in Urbibus, aliis in pagis ad defensionem terræ locatis, illis insuper jura magistratus præsertim à Gerhardo concessa, quæ hic Erfordiæ in hæc usque tempora conservarant. Sed † cura insolentius imperarent, privatis carceribus sævirent, & civis quidam ab ocreato nobili calcaribus concitaretur, alius transfoderetur cultro, plebs per hæc bella assueta armis in patricos conjurata: (a) Non † se pro concivibus, sed pro servis haberi conquesta: proventus Urbis non Reip. salutis, sed nobilium luxuriæ destinari. Domi & in Curia omnia ex libidine agi, nec plebem de Reip. negotiis quicquam rescire, nisi cum vel dare pecunias, vel se hosti objicere debeat. Æquum esse civilis societatis onera communibus honoribus rependi. Deligendos igitur

(a) Fusè MS. Erfordie Chronica.

igitur de plebe, qui patricos in curia ob-
servent, & cum iis Remp. moderentur.

* Appropinquavit interim ille dies, quo * MCCCX.

Senatus de novo eligitur. Convenerant
jam ij, quibus electionis jus compete-
bat.

Plebs † non agendam rem suam rata, Cu-
riam obsedit, nec publicari Senatum no-
vum, nec evacuare curiam voluit, nisi

*Plebs curiam
obsidet.*

quidam ex plebe in consilium adoptaren-
tur. Viliores minas addebant, frustra

Patricii deliberandi tempus petunt. Mis-
sis hinc inde Legatis, demum in hoc con-
ventum est: Eligeret plebs tribunos †

*Eliguntur
tribuni ple-
bis.*

quatuor, qui ad januam aulae senatoriae se-
derent, acta senatus observarent, inter-
cedendi potestate, non definiendi uteren-
tur, remisit de impetu plebs, & nomina-
tis de numero suo Quatuorviris Senatus

proclamatus est. Statim † plebs tribunis
suis literas ad senatum, in quibus desideria

*Postulata
plebis per
tribunos.*

sua exposuerat, tradit: Civitati pacem pro-
curaret, vel æqualia indiceret belli one-
ra. Manubiae venderentur in foro, pre-
tium fisco cederet, super necessitatibus

Urbis senatus, non pauci deliberarent, qua-
tuorviros à civibus ad senatum missos

promptè audiret. Literas hasce senatus,
† postea etiam Petrus Elector confirmavit,

*Quatuor li-
terarum ini-
tium.*

(a) tam sanctas posteris, ut singulis Quatuor-
viris sub initium electionis traderentur in

pixide, hique quasi sanctum civitatis inte-
gro

F

gro

(a) Extant in Originali, easdem Erfurtenses typis, ast suppressâ Ele-
ctoris confirmatione, divulgant.

gitur

(a) Extant in Originali, easdem Erfurtenses typis, ast suppressâ Ele-
ctoris confirmatione, divulgant.

gro anno custodirent. Hinc solenne quatuor literarum nomen. Hoc est illud institutum Quatuorvirorum, quorum potestas ad exemplum tribunitiæ Romanæ paulatim crevit, ut quoad præcedentiam consulatui quidem cederet, verum quoad imperium omnibus prævaluerit.

Patricii aboleretur tribunos conatur Mittunt legatos Moguntiam. Idem plebs facit.

Oratio Legati Patriciorum ad Electorem.

Ægerrimè tulerunt hoc Patricii, ne quicquam intermiserunt, quo plebejus hic Magistratus aboleretur. Missi octo senatores † Moguntiam, qui Patriciorum causam apud Electorem agerent. Non potuit hæc legatio plebem latere, quæ suorum aliquos illicò submisit, † ut celerimis itineribus priores adæquarent, ne prius occuparetur animus Aulæ, sicque persuasa opinio eradicanda, & implantanda alia duplicato labore veniret. Circà idem tempus Moguntia adfuit partium Legati. Non latuit Electorem, quid hæctenus Erfurti actum, ideò facilè, quæ adventantium essent studia, collegit, placuit simul admittere, quo melius utriusque factionis justitiam intelligeret. Patriciorum Orator primus verbosâ oratione Electorem alloquebatur, † non quasi suam sed Moguntia causam ageret: *Venire se ad ea officia præstanda, quæ ante plura sæcula Moguntina Sedes majoribus imposuerit. Cumque ministri Reip. munus in advertendis periculis potissimum versatur, & si majora sint ea, quam ut propriis viribus declinare possit, Domino suo necessitatem referat, se fidelitatis avitæ anemores præsentissima mala, & interitum, quem*

repellit

rebellis vulgi seditio Erfordiae minetur, ad Electorem
 deferre, nec se Archiepiscopo molestos esse voluisse,
 nisi impares essent ferociae plebis. Non dubitare qui-
 dem iniquitatem rei jam tum Electori delatam, sed
 cum famae & referentium fides negotii veritatem saepe
 corrumpant, insuper praesens malum praesentia reme-
 dia expectet, à Senatu & Patriciis se huc missos, ut
 facti seriem Domino exponant. Nec rem altius repe-
 rendam, cum notum sit majores suos à Wilhelmo Ar-
 chiEpiscopo, quasi Coloniam Erfurtum deductos, ut
 urbi consilio pariter, & armis praesent, quod omni-
 bus viribus haecenus praestiterint, nec unquam nisi sub
 Conrado I. ac sub Sigefrido vi majori ab omnibus deser-
 tos, cessisse: Notiora esse pericula, & fortunarum
 jacturas, quam ut narrari debeant; necdum abster-
 sum sudorem nuperorum bellorum, ex quibus haec mi-
 seria dimanet. Vicinos Vrbi libertatem, Moguntiae
 urbem invidere, nihil haecenus non egisse, quo filiam
 ab obedientia S. Matris abstraherent, ac servitutem
 suae manarent. Inde in singulos annos bella, in
 quibus cum plebem suam, & de vulgo cives armare
 debuerint, armis assuetos, numerum, & vires,
 quibus patribus praevalent, didicisse. Hinc insolentiam,
 ut contra praescriptum S. Sedis etiam in Sena-
 tum legi velint, atque nuper cum senatus more majo-
 rum eligeretur, obsederint curiam, gravibus minis
 Quatuor viros ex plebe molestissimos censors senatui ob-
 truserint. Hos esse qui numerosam plebis favore po-
 tentiam omnem occupaturi, & Moguntiae superiorita-
 tem inversuri sint. Non se motibus hisce, sed in Pa-
 triciorum attritis rebus Moguntiam peti, neque praedicam
 haec mala, sed praesentia esse. An enim fidelitatem
 expectet Elector à mobili plebe, & cui licere videntur,

quæ potest? an custodem legum futurâ, & Reip. quæ contra
 leges Remp. invadat? suspectam rem haberi, per
 multum flagitare, quæ per judicem debeant. *Le-*
 // *v* fuisse nuper prodômum hujus tragœdiæ, dum Clerum
 spoliavit, quam nunc ulterius continuet atroci exitu
 finiendam, nisi maturioribus remediis abrumpatur.
 Unum igitur esse, quod non tam petant, quam ob
 commoda Sedis præstari debeat: Abrogandos esse
 tribunos plebis violenter creatos, quod si negetur, Mo-
 guntia salutem negari. Promptos ad obsequia Patri-
 cios, quibus in hac justa causa abundè animi, dum sa-
 opis consequantur. Ageret Elector, atq; majorum
 vestigiis insisteret: fuisse hæcenus matri & filia sanctis-
 smam pietatem, & perpetua invicem auxilia, fas non
 esse tantæ gloriæ exempla in maximi nominis Archi-
 piscopo deficere nec difficile fore remedium; ipsam
 plebem suas in factiones divisam adhuc sine capite erra-
 re, se cum numero armatorum destituantur, pecuniis
 affuturos, utq; Elector, sub quo sarta, teclaq; liber-
 tas hæcenus perstitisset, animi promptitudinem vide-
 ret, munus se, quingentarum marcarum argenti affer-
 re, verum non munus, sed debitum, neq; hoc, sed
 debiti arrham tantum, & confessionem. Confidere
 igitur se, cum absq; iis, quæ dicta sunt, etiam li-
 bertas nobilium, plebej in Senatu non patiat, &
 Electoris æquitas ac fides adversus illorum libertatem
 nihil toleret, uno eodemq; beneficio Coloniam & Ar-
 chiEpiscopatum suum Electorem adjuturum. Impa-
 tienter hæc plebis Orator auscultavit, & do-
 nec & ipsi loquendi tempus indulgeretur:
 Venimus, ait, tanto animo instructi, quanto de-
 pressi superbissimo dominatu Patriciorum, qui ex am-
 plissimis quondam rebus nihil præter earum memoriam
 nobis

Oratio Le-
 gati plebis.

nobis reliquerunt. *Ceterum Elector & Domine, eam de Clementia tua fiduciam suscepimus, te preces nostras, & vota auditurum; cognitis autem malis, nos jam illis exemptos arbitrabimur. Illud sine justa commotione refutare non possumus, quod sua commoda sub specie publicæ utilitatis commendent, cum tamen publicæ calamitatis auctores satis ostendant publica mala. Ecce filiam Erfordiam matri sistimus, quæ multa hæctenus passa, quod matris vigilantiam Patriciorum libido intervertit, nec enim hi matris imperium exercent, sed prostituunt, dum ad sua, non ad publica bona abutuntur; Argentum illi, nos filiam offerimus, patriciorum injuriis pauperem, à qua pia mater nihil præter obsequium expectet. Verum & illi non sua, sed sudorem nostrum offerunt, violentiis & peculatu nobis expressum. Rebellionis accusamur & violenti ambitus, vis etiam majoris in illos, quos in præsidium à majoribus accepimus? ast nos tyrannidem, non obsequium detestamur. Illi dum patriis legibus sua crudelitatis ingenia, atque libidinem cohibuerunt, obediens fuimus ad justa imperia: testantur id sanguinolenta bella, quibus fortunas nostras, & aliquot millia civium impendimus. Sed postquam raptores potius, quam tutores urbis egerunt, quis invidet, si pessimæ administrationis non suspectis tantum, sed convictis, ex iis censores adjungamus, in quorum fortunas debachantur. At non impetu, sed auctoritate judicis remedium fuisse querendum ajunt? si quid in modo erratum, non in Patricios, sed in Clementiam tuam peccavimus, Elector, hoc sanguine nostro, pro incolunitate tua expiaturi; erroris hujus defensionem in sola confessione ponimus. Faciendum aliquid fuit ex tempore, ubi in morâ periculum. Indulgebitur in-*

Super justæ indignationi, quam ex immani Patriciorum sævitia concepimus, à quibus non ut cives, sed servi tractamur, imò crudelius in nos sævitur, pari in jumenta atrocitate: nam quæ calcaria pro excitandis hostes æquis à majoribus acceperunt, illi domi nobilibus admovent. Quis Deum immortalem his in injuriis moderamen expectet! tuos se milites jactant, tumq; magistratum, sed augent querelarum nostrarum momentum: is enim tuus miles, quem in hostem destinaverant majores, dudum neglectâ militiæ disciplinâ, nostrum in sanguinem violentas manus convertit. An tuus ille magistratus est, qui non sequitur potestatis à te datæ lege? crede, Elector, adultior jam Colonia suis commodis studet, ac cum fortitudine primam fidem dudum deposuit. Fraudes sunt, quod suo imperio S. Sedis superioritatem annectunt, illi, qui nullam occasionem excutiendæ matris prætermittunt. Experta hoc vidua nuper, & Schismatibus afflicta Moguntia; tunc enim omnia pro libidine à senatu acta, in dicta bella, pactæ paces, inita fœdera, & reliqua majestatis jura inconsultâ Sede exercita. Illud autem calumniâ est, quod spolia Clericorum plebi imputent: interfuerunt aliqui de plebe, sequiores, & illi non obscuro licentiæ signo ad facinus instigati; sat erat virum Senatui, quibus hos motus præveniret, nisi invidiam, quâ Moguntiam odit, in Clerum maluisset effundere. Contrâ Moguntiam Patricii multum possunt, dum nunquam in communi adversus eam odio fœderibus, & sociis destituentur. Refrenanda ergo hæc licentiâ; ast pro pientissima matre Patriciis Domi infirmis nulla nisi in plebe arma supersunt. Hæc ad hodiernum diem matri filiam stiterunt, Patriciis non nisi inanem verborum pompam addentibus. Cum ergo

ergo præteritorum, & tuorum temporum, non tua, Elector, nec Sedis mala, aliter, quam in scaturigine suffocari possint, Patriciorum insolentia refrenanda veniet. Habebis autem ô Sancta Mater, tot felicitatis tuæ defensores, quot sunt Erfordiae, socordes Patricios excipias, armatae dexteræ. Elector Petrus † rerum, & anteaكتورum gnarus, non levandam statim Urbem censuit, quæ culpâ suâ ceciderat. Reverterentur, ait ad suos deputati, se Consiliarios, qui & in rei veritatem inquirerent, & aptarent media submissurum. Interim † ut invidia plebis evitaretur, & amplior decidendi libertas superesset, servare donum Patricii jubebantur.

ArchiEpiscopus † momenta diffensionis Consilio suo tradit: apprehenditur statim arduam rem esse, quam in commoda Sedis, & Urbis vertere possit, ac debeat Moguntia: Eò hæctenus Patricios civitatis viribus abusos, ut non nisi precarium Moguntia obsequium præstiterint, quasi non ministeriali, sed proprio jure civitati præessent. Oligarchicis ergo molitionibus potentiam plebis objiciendam; solis quidem Patriciis à majoribus Urbis custodiam esse creditam, sed utilitate hoc exigente, quæ cum diversum hodiè suadeat, aliis legibus opus esse. Patriciis, & plebi dissimulari posse; cumq; vires & arma plebi adsint, hujus favorem ambiendum. Neutrius partis fidem Moguntia satis probari, vinculari tamen ambas,

negueant.

Responsum
Electoris.

Dona à Patriciis oblata recusat.

III.

Super reâ momento deliberat.

Legatos Erfordiam mittit, eorumque expeditio.

bas, dum altera in alterius timore contentur. † cum hisce mandatis Legati mittuntur Erfordiam, simul ut iuramentum à senatu domesticas ob miserias hæctenus intermissum, exigant; quo cum omni submissione præstito, Consilarii discordias aggrediuntur, cumque in patriciis ingentem insolentiam, in plebe ferociam reperissent, utrique indulgent. Quies autem publica severissimis mandatis indicta. Simul ad tutandam Urbem contra

Cōfirmatur tribunitia potestas.

*MCCXXI.

Landgravium, & stabiliendam securitatem hortationes addita. † Mansit igitur tribunitia potestas, & indies plebis libertatem, accedentibus Quatuorviralibus liberis, * earumque Electorali confirmatione adauxit. Etenim post undecim annos scilicet hujus sæculi vigesimo secundo Senatus hos Quatuorviros suum in numerum debuit recipere, tantumque favore

Monachi servitæ Erfurti recipiuntur.

Moniales ad S. Mart. transferuntur.

*MCCCXI.

Bellici Frid

IV.

Lad. redintegratur.

* Restituta quieti suæ Urbs denuò bellum meditatur, † seque ad defensionem contra

(a) MS. Chronica Bibliothecæ Casar. Vind.

Fridericum armat, ille (a) validum exercitum contra Erfordiam educit, undique vias, ipsas ad eam civitatis portas obsidet, ut ne ad colendos quidem agros exitus liber foret. Tulit hæc Civitas constanter. † Longiorem moram abrumpere volens hostis, ipsam civitatem omni exercitu impugnat, castra intrâ Hocheim & Urbem figit. Sed præter incendia, quibus patula adhuc suburbia devastavit, & vinearum damna, dum vites radicitus evulsit, parum effecit. Crevit interim annonæ caritas in urbe, agris incultis jacentibus. Remedium ergo quærendum videbatur, quo se à molestissimo Friderico tuerentur. † Iterum Mülhusia, & Northusani ad fœderatus invitantur: Arma jungunt Fuldensis & Hirsfeldensis Abbates, quorum prædia per Thuringiam Landgravius infestaverat. Urbs etiam necessitates suas Moguntiam ad Electorem defert, † is Cæsarem Henricum implorat. Cæsar Burgravium † Norimbergensem cum armatâ manu Erfurtensibus submittit. Insuper Landgravius Hassiæ, † inquietum Frederici genitum, & crescentem ejus potentiam, præsertim si Erfordiam adjiceret, timens, fratrem suum cum equitibus ablegat. Juncta hæc arma † Urbi vias aperiunt. * Interim Landgravius alio bello à Wolde-
maro Brandeburgico in Lusatiâ distrahitur, *MCCCXII

Civitas obsidetur incassum.

Urbs fœderatos de auxiliis sollicitat.

Moguntini etiam implorat.

Cæsar ad imploratiõ. Moguntini auxilia mittit.

Etiâ Hassia Landgrav. succurrit.

Obsidio solvitur.

(a) Rivander & alii in Chron. Thuring. hoc anno & MS. Erfurtensia.

tur, atque commissâ infelici pugna captur. Erfurtenses intercepto Rinkleben, cui expugnando mensem insumperant, & Sommerdâ, copias auxiliares dimiserunt. Duravit cum Landgravii captivitate quies, sed hoc per astum à proceribus Thuringiæ liberato, denuò bella. * Vindicare clades Landgravius voluit captivitas. (a) Primam iram in Abbates effudit, quos ademptis eorum villis & pagis in Thuringiâ, ad pacem emendam coegit. Mox inopinantem Mulhusiam, & Northusiam penè oppressit, atque pacis leges, ut Damna pecuniis resarcirent, fœderi & Erfurtino renunciarent, obtrusit. Jisdem conditionibus Comes Vinariensis subjectus. Jam omne bellum destitutæ sociis Erfordiæ imminabat. Deliberatum ergo de pace, & Urbis Senatus continuandum esse bellum suadet, & vivere eundem Electorem, cujus intercessione ab Imperio nuper auxilia acceperint, superesse pristinam fortitudinem, animos & vires Erfordiæ, elatum victoriolis Frederici animum, ut ab eo pax nisi turpis sperari nequeat, quâ victricem Urbem suam, & hanc ætatem fœdare non debeant. Nèc curandum quod devicti Socii fœdus abjurârint, verba dixisse, mente jurasse nihil iniquissimo hosti, spem summam in Erfordiâ repositam habere, quæ ut primum Frederici victorias sistet, omnes

MCCCXIII.

Landgravius denuò bellum molitur.

Erfordiam fœderatis vindat.

Deliberatum de pace.

Senatus & plebis diversæ opiniones

(a) Dicta Chronica.

in communem hostem arma juncturos. Plebi belli incommoda pertasæ pax arri-
debat: Cæsarem in Italiâ dysenteria con-
sumptum, & sine capite esse Imperium,
animos Electorum divisos, (a) omnia dis-
crimen spectare, ut parum à Moguntia præ-
sidii supersit. Ædificia publica penitus
collapsa, arario vix bello sufficiente, a-
gros esse incultos, & jacere commercia,
adeò ut (b) viæ, gramine virentes, à re-
liquo campo vix discernantur. Pacem
ergo, si pecuniâ possit, emendam esse.
Illud insuper plebem angebat, bello se po-
tissimum atteri, proinde à Patriciis trahi,
ut quod per Legatos Moguntia non potu-
erint, plebis facultatibus consumptis, vi
efficerent. Nunciatum ergo senatui per
tribunos plebis, pacem ineundam esse,
dum pecuniâ posset. Missi ad Landgravi-
um, † qui negotium promoverent. * Legati ad
Pacem se adferre, ajunt, & bellum, utrum ex his pacem ineun-
Fredericus eligeret, nec credituram urbem eum pa- dam missi
cem præoptare, quamdiu paternæ voluntati contrari- ad Landg.
us venditos Erfordia pagos vindicaret. Non se nisi *MCCCXIV
prius aris & focis, glebâ terræ cessuros, quam pien-
tissimo titulo consecuti, dum officium filii supplentes
Jeni Alberto alimenta præbuerint. Ast si pecuniâ
mitigari animus possit, pro facultatibus se oblaturos.
Fredericus † vires Erfordia sæpè expertus Pax initur.
oblatam conditionem acceptat, numera-
tâque pecuniâ venditionem pagorum à
Patre

(a) De qua divisione Burgundus in Ludovico IV. lib. I.

(b) MS. Chron. Erfurt.

Patrefactam rati habet, honores, & donationes majorum confirmat, mutuis benevolentis confirmata pacta. * Fredericus (a) † Urbi Mittelhusiam, & Rieth-northusiam sub titulo comitatus minoris ad Geram trecentis marcis argenti, reservato redimendi jure, vendit. Auctum postea pretium videtur, cum octingentis marcis redemptio facta sit. Necdum cum bello finita calamitas: quippe creverat haecenus annona, ac licet ruricolae arva denuò colerent, attamen inter lolia, † quae pluribus annis agros infederant, murium, locustarum, & nocivorum ejusmodi animantium ingens multitudo generata, quae universam segetem insequentem vere depasta est. * Ea † caritas annonae subsecuta, ut in solâ hac Urbe septies mille, nongenti, octuaginta quinque homines fame interierint, nec sine periculo contagionis tot interemptos moenia capiebant, ideo Schmidstadium de vecta cadavera, ibique sepulta sunt. Ad caritatis hujus memoriam in festo S. Marci panes usque hodiè pinfuntur, ejus magnitudinis in quâ tunc nummo argento venierunt, non panes dixeris, sed bolos, quippe singuli vix palatum implent. Famem hanc ut solet, pestis subsecuta, † quae tertiam partem hominum absumpsit, per totam Europam serpsit contagio. * Tot fracti malis

*MCCCXV
Landgrav.
Comitatum
minorem ad
Geram urbi
vendit.

Locustarum
multitudo.

MCCCXVI.
Caritas an-
nonae.

Pestis.

* MCCCX
VIII.

(a) Extant hac de re documenta in Archivo.

lis Thuringi, universalem † pacem (a) Thur. uni-
inter se Elector, Principes, Abbates, Co- versalē pacē
mites Urbes iniverunt. ineunt.

* Capitulum † B. M. Virginis à Frederico V.
& Günthero fratribus, Comitibus in Beich- * MCCCX
lingen Rudelstadium majus (b) centum XII.
sexaginta marcis argenti puri cum advoca- Ecclesia B.
tiâ & omni jure emit; feudum erat Land- M. V. emit
gravii, cujus assensum venditor, datis Rudelstadii
Fidejussoribus promisit, * præstitit post majus.
biennium, datâ libertate solennibus liti- * MCCCXX
ris ipse Landgravius alienationem confir- IV.
mavit. Erfurtenses collapsa temporum
injuriis ædificia reparant. Ipse etiam Mat- Ponsmerca-
thias † Elector (c) pontem mercatorum la- torum ex la-
pideum anno hujus sæculi vigesimo quinto pidibus ex-
erexit, cum superiore anno splendido ap- struitur.
paratu huc venisset, atque exacto prius Matthias
homagio in Basilicâ Marianâ decente ritu * ArchiEp.
primitias (d) Numini † sacrificasset. * primitias
Diffensiones paulò post inter Electorem, & Erfurii ce-
Erfordiam ortæ; causa illarum Northusia, lebrat.
† quippe ibi contrâ Senatores ingens tu- * MCCCX
multus. Clerici etiam furorem experti, XV.
quorum ædes spoliatæ, equi in ipso tem- Northusia
plo stabulati sunt. Motus iniquitate rei in Clerum
Elector, intentato prius sed contempto insurgens à
spirituali gladio armatâ manu seditiosos Moguntino
aggressus, Vasallo suo Comiti de Hohn- compescitur
stein, ut omnem comeatum interclude-
ret,

(a) Chronica Thuringiæ hoc anno.

(b) Antiquissima monumenta Archivii Marianæ.

(c) MS. Chron. Erfurt.

(d) MS. Chron. Petrense.

*Erfurtensium
in hac lite
studia.*

ret, mandat. Subitò ligni penuriâ Urbs
frigit, ut proprias etiam ædes ad culinas
fornacisque necessitates dirueret. Hanc
ad expeditionem † Erfurtenses citabantur
illi ad subsidia contrâ foederatam Urbem
difficiles emanent. Graviter tulit Archi-
Episcopus, quod contrâ subjectionis jura-
mentum sequelam negarent. Igitur Mat-
thias lecto aliis suis in territoriis milite
utramq; urbem (a) compescuit.

VI.

*Baldwinus
Trevirensis
administrator
Moguntia.*

Secutum denuò si non Schisma, saltem
non minus malum Moguntia, in hanc ul-
que Thuringiam sua incommoda effun-
dens. Extincto Matthia Clerus Treviren-
sem ArchiEpiscopum Baldwinum † vo-
cat, (b) hic divitis Ecclesiae Præsul, cum
exhausta bellis Moguntina mutare nolens,
Papam etiam metuit, qui Henricum de
Virnberg Capitulo obtrudere nitebatur.
Ægrè tandem persuasus Baldwinus, ut ex
consensu Pontificis administrationem va-
cantis Sedis adusque sententiam suscipe-
ret. Erfurtenses † ad veterem genium
reversi, hanc turbidarum Moguntia rerum
occasionem captant. (c) Cumque nec
Balduino extero, nec Henrico canonicè
haud electo obtemperare vellent, absque
Domino se esse crediderunt: Henrico
tamen magis tanquam imbecilliori adhæsit
Erfordia, ut pondere suo factiones in
æqui-

*Erfurtenses
Moguntia
turbas in u-
tilitates suas
vertunt.*

(a) Serarius in ejus vita.

(b) Serarius in Balduino administratore.

(c) M.S. Chron. Erfurt.

* MCCCXX.

æquilibrium servaret. Arma * Urbi, sed frustra, Balduinus admovet. Secuta postmodum sententia Pontificis pro Henrico, sed quæ adversus Clerum, & populum invitum aliquot annis executione caruit, quod deinceps gesta, & pacta evincunt. Comes etiam Hohnsteinensis † Moguntia Vasallus Balduino se opposuit, * quem compescere volens administrator, Erfurtensibus sequelam, & arma indicit, ut in commodius tempus resistantiam differrent: ab initio sequebantur segnibus armis (a) mox domum reversi ulteriorem oppem detrectabant. Balduinus † renitentiam offensus hostilia molitur. Cives irâ impotentes, in Clero, damna à Balduino illata, ulciscuntur. (b) Decanum † collegiatæ Ecclesiæ B. M. Virginis Hermannum de Bibrâ captivant. Administrator ferocius esse videns Erfurtenses, quam ut ratione duci possent, exercitum in Thuringiam mittit, (c) qui dispersus hinc inde Civitati Comeatum intercluderet. Interim ad astum recurrens † nonnullos ex Senatoribus suas in partes clam trahit. Promittunt hi patulas portas, sed cum alii fraudem adverterent, in vanum stratagemâ cessit. Necdum civium sanguinem voluit Balduinus. Igitur Frederico † seve-

Balduinus
comiti de
Hohnstein
belli infert.
*MCCCXX
XV.

Sicut & Erfurtensibus.

Qui Decanum
Marianum
captivant.

Stratagemâ
recapere ur-
bē Baldui-
nus nititur.
Langraviū
arbitrum
ro nominat.

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) MS. Chron. Petrense.

(c) Chronica Thuringiæ hoc anno.

ro dijudicandam litem submisit, (a) quæ præviâ cognitione, quantum Balduinus petere, vicissim Erfurtenses præstare debeant, arbitraretur. Fredericus Mülhusium Erfordiam citat. Hæc cladis, in quam sub pari colore quondam inciderat memor, Defensores suos armatos mittit, † cumque nihil moderatè agant Erfurtenses, ubi vires suppetunt, ipsum Landgravium cum suis adoriuntur & fugant. Ignominia sibi duxit hæc Fredericus, igitur cum Trevirensi arma junxit. † Civitas tantis viribus impar de auxiliatrice potentia circumspicit. Mülhusia, & Northusia sollicitatæ ad foedus, sed hæc necdum ex bello civili sui potens, illa metu Landgravii abnuit. † Certius erat auxilium à Vinariensi Comite, perpetuo Landgraviorum æmulo: descenderunt etiam in foedus Comites de Kefferburg, & in Beichlingen. Dispersæ † adhuc Principum copiae vias obsederant, erumpunt ergo cives cum quadringentis conductitiis, ac Sociati foederatis Budstadium, & Thomasbrück florentem tunc Urbem devastant. Granichfeldt etiam cum arce capiunt. * Principes convocatis omnibus copiis Erfordiensibus se objiciunt. † Vix signum utrimque pugnae datum, & Comitum auxilia cœdebantur. Cives cum militibus suis, ordinibus servatis, ut honestè fugerent, continuo ab hoste pressi recedunt.

(a) MS. Erfurtense.

Prosecuti victoriam Principes Urbem ob-
 fident, † pagi viciniore incensi, arbo-
 res fructiferæ contra frigus succisæ. Ci-
 ves hisce damnis irritati frequentes erum-
 punt; in Bruleto magnis animis certatum
 est, verum desideratis utrimque multis
 fugati Cives, & incensa suburbia, sicque
 ad pacis leges † accipiendas Erfordia co-
 acta. Ipsius Landgraviæ intercessione
 lis composita, ut Civitas agnitâ Balduini
 administratione impensas belli Electori,
 Decanum libertati suæ restitueret: Mo-
 guntinus Civitati renovaret privilegia,
 hæc vicissim mille argenti marcas solveret.
 Comites qui à parte Urbis steterant, datâ
 Balduino mulctâ facinus expiarunt. *
 Tandem Balduinus administrationem de-
 posuit, & Clerus se Pontifici submittens
 Henricum ad Sedem admisit. Is postea
 Fratrem suum Comitem de Virnburg, &
 Consiliarios Erfurtum ablegavit, (a) qui
 cum Præposito S. Severi, † Clerum & Se-
 natum conciliarunt.

*Urbis obside-
tur.*

*Ad leges pa-
cis adigitur
& qua illor.*

*MCCCXX
XVII.

*Clerus &
urbs conci-
liantur.*

VII.

*MCCCXX
XVIII.

Melius deinde Fredericum inter, & Er-
 fordienfes convenit, quippe * pacto cum
 eo fœdere (b) de pace publica Provinciæ
 communi ope tuendâ, eidem sæpius ar-
 mis adfiterunt, cujus rogatu (c) Nebram
 G acri

(a) MS. Chron. Petrensia.

(b) Instrumentum super hoc fœdere conceptum vid. in refutatione in-
 formationis Saxonice exhibitâ Monasterii Westphalorum in tra-
 ctatibus pacis lit. F.

(c) MS. Erfurt.

Nebramex- † acri obsidione expugnant, & exurunt
pugnantEr- Eodem (a) anno ArchiEpiscopus † Urbem
surtenses. monetandi jus quingentis libris in sin-
In monetã- gulos annos elocavit, ita tamen ut mone-
li cõducunt tarius provisorio Moguntino annuè juraret,
 ipsumque signum in Curiã Moguntinã re-
Assistens linqueret. Eidem Frederico † contra
Landgravio Güntherum comitem de Schwarzenburg,
contra Vi- & Hermannum Vinariensem auxiliatur:
nariersem (b) pauca verba contemtim in Landgravi-
comitem. um prolata bellum atrox, & Vinariensi
Causa belli. fatale causerunt: † quippe cum Herman-
 nus in Erfordiensis Curiã à Senatu epulo ex-
 ciperetur, atque cum foeminis & Virgini-
 bus vel nobilitate, vel formã commenda-
 tis choreas duceret, contigit Frederi-
 cum Urbem, & in eã propè Curiam tran-
 sire, quo viso Hermannus de fenestrà,
 Frederice unde? Frederice quo? exclam-
 mat. Manifestius erat vilipendii signum,
 quod nomen Landgravii vulgari idiomate
 ut inter pares solet, per (c) monosyllabon
 exprimeret. Indignè tulit hoc Landgra-
 vius, & majorem injuriam interpretatus,
 quod publicè contemtu habitus esset, cum-
 que in alienã Urbe confestim vindicare
 non auderet, per Deum juravit, se non
 acquieturum, priusquam Hermannum,
 ut ab eo compellaretur Dominus, ad egis-
 set.

(a) Desuper documenta extant in Archivis.

(b) MSc. Chronica Erfurtensia, Rivander & alii Historici Thuringici hoc anno.

(c) Fris woher? Fris wohin?

set. Mox utrimque bellum paratur, Viniariensis cum Günthero foedus paciscitur. Landgravius suas in partes hanc Urbem trahit, cujus viribus potentior, ingentem stragem comitibus infert, incensis passim ac devastatis eorum urbibus & pagis, demolitis etiam Vippach, aliisque arcibus, præter Dornberg & similes, quas integras sibi Erfurtenses, & Landgravius servarunt. Post hæc † Arnstadium obsidetur, cumque scalæ jam muro applicarentur, de necdum captâ prædâ dissidium inter Landgravium & Urbem oritur. Erfurtenses auxiliorum suorum præmium poscebant, aut si nollet Landgravius, solo æquandum esse. Econtrà Fredericus Arnstadium sibi tanquam Domino directo Arnstadini comitatûs, imò belli Principi, non confederatis deberi contendit. Erfurtenses crescenti Landgraviorum potentia invidi, relinquere Comiti Civitatem, quam pro Frederico expugnare maluerunt. Igitur cum testudinibus suis, & scalis, & omni apparatu remeant. Obsidione solutâ Fredericus Vinariam versus exercitum ducit. Erumpunt in Erfurtenses Arnstadini, & ad portas usque Erfordia premunt. Cives Landgravio confestim hostium insolentiam nunciant, ille receptui canit, suaque Arma Erfordiensibus, qui eruperant, jungit, pugnatum ab Urbe usque in pagum egestet, † ubi Schwarzenburgenses planities commoditatem amplexi

*Obsidetur
Arnstadium.*

*Pugna inter
utramque
partem.*

aciem formant. De summâ rei comites,
 hinc acerrimè pugnarunt ; dispersa acie
 uterque † comes in hostium manus inci-
 dit, captivi è pugna Erfordiam illicò mis-
 si. Landgravius fugientes cum copiis ad-
 usque Arnstadium insequitur : Aderat ibi
 inopinatò Comes de Virnburg † Henrici
 Moguntini Frater, qui comitibus duo mil-
 lia (a) virorum in suppetias adduxerat.
 Credo non imperio fratris, sed partium
 studio permotum. Hic recentibus
 copiis, defatigatum pugnâ Landgravium
 adoritur. Redintegratæ acies, eoque res
 devenerat, ut Fredericus undique cinctus
 fugam non hostium, sed suam extremâ di-
 micatione quæreret. Fama delata Erfor-
 diam copias Landgravii cæsas esse. † Ab-
 bas D. Petri de sepulturâ eorum, (b) qui
 ceciderant sollicitus, currus aliquot cum
 religiosis ad arenam infelicis pugnæ mittit,
 ut postremo humanitatis beneficio, inter-
 emptos terræ mandarent, aut si nobilio-
 rum cadavera jacerent, ea curribus impo-
 sita ad solennis pompæ funus adveherent.
 Pertinaci defensione prælium ad Vesperam
 usque Fredericus traxerat, quâ currus fu-
 nerales appropinquabant. Religiosi in
 tam Humano pietatis officio sanctos se
 credentes audacter pergunt. Comes de
 Virnburg miserè deceptus, per nebulas
 & mixtum aëri pulverem adventantes
 dubiè

(a) MS. Erfurt. alii ducentos referunt.

(b) MS. Chron. Petrense.

dubiè discernens, nova esse pro Landgravio auxilia, dum timuit, credidit, datoque illi evadendi spatio ipse fugit. Fredericus atroci vulnere faucibus Erfordiam revertitur, ubi Chirurgi operâ vulnus coalluit. Atque hac victoriâ sui juramenti votum Landgravius obtinuit, titulo Domini postea à Vinariensi honoratus, eundem præterea comitatu † exiit, paulò post eâ lege restituto, ut comite mortuo Frederico cederet, sicque potens ille Comitatus Erfordiae viribus ad Landgravios devolutus est. Non tamen sine prædâ Erfurtenses pugnarunt, quibus pagus Zimmern † antea Schwarzenburgensium, isto bello cessit. Saxo præter Vinariensem Orlamundæ comitatum accepit.

* Vix arma deferbuerant, & aliud malum Urbem excitavit. † Hermannus Comes de Stolberg in arce sua Erichsberg prædones fovit. (a) Hi vicinis, Northusiae præsertim, & Quedlenburgo graves omnia diripiebant. Querelæ ad firmatricem pacis Erfordiam deferuntur, hæc una cum Landgravii & Mülhusinorum, ac Northusiae cohortibus arcem, & in eâ prædones obsidet. Nulla iis nisi in victoria spes, quâ non obtentâ, non supererat turpissimæ mortis effugium, nisi ut manu hostium in pugna caderent. Igitur tam feroci audaciâ se defenderunt, ut, an homines oppugnarent, ancipites essent obsiden-

G 3

tes.

Comitatus
Vinariensis
& Orlamundæ Land-
graviatus
accedit.

Erfurtenses
Zimmern
accipiunt.

VIII.

* MCCCX
LV.
Erichsberg
expugnant.

(a) MS. Chronica Erfurt. & Rivander hoc anno.

tes. Tandem undique solito istius temporis oppugnandi more scalæ admoventur, prædones cœdibus imminuti; dum hîc ascendentes deturbant, alibi impares sunt. Superato muro adhuc pugnarunt, ne vivi caperentur. Viginti eorum capti ex arboribus circâ arcem suspenduntur, (a) Comes autem cum equite Werterdensi capite plexus, arx ipsa solo æquata.

IX. Bellum hoc majoris momenti controversia excepit. * † Salzam urbem (b) jam
 #MCCCXL VI. ab aliquot sæculis Mogantina Sedes nobilibus ejusdem nominis in feudum concesserat, relicto solum ibi Præfecto, qui vicinos pagos, & illam ditionem administraret. Moriebatur hoc anno Dominus de Salzâ tribus filiis beatus. Hæreditatis divisio fratrum concordiam rupit, nec convenire poterant, solidum singuli patrimonium cupientes. Auctâ discordiâ fratrum alter Landgravium accedit, ac eum litem vendit. Nec mora: Adest hæreditatis emptor, ipsamque Salzam aperiri sibi per nuncios flagitat. Cives cum Præfecto Moguntino aditum negant: Esse Urbem Moguntiaë feudum, nec absque ejus consensu alienari posse. Nihil ergo per vendi-

(a) Peccensteinus in *Theatro Saxonico* pars. 3. cap. de Noribus. Becherer in *Chron. Thuringiæ & Rivander*.

(b) MS. *Chron. Erfurt. & Rivander* hoc anno. MS. *Chronica Pictrensis*.

venditionem actum, quã ut cõmissã feloniam
 Urbs caduca Moguntiam denuò accederet.
 Contumeliã imprudenter additã: Serius
 venisse Landgravium, adesset crastinã ma-
 turius, foresque denuò pulsaret. Frede-
 ricus copias militares admovet, cum au-
 tem nihil illã proficerent, atrox consilium
 capit: domus urbis lignear, prætereã stra-
 mine plurimum tegebantur; igitur ignem
 injicit, ¶ ut cives à mœnibus ad ædium
 suarum defensionem compelleret, sicque
 facilior expugnatio redderetur. Suprà
 votum consilium cessit, quippe Urbs vi-
 ginti locis incensã, confestim tota flam-
 mis corripitur: restinguere incendium re-
 medio violentius cives ne tentarunt qui-
 dem, se tantum flammæ suffurari conan-
 tes: ipse calor mœnia occupavit, de
 quibus multi extrã Urbem præcipites lapsu
 extincti, pauci, qui feliciter ceciderant,
 in ipsis hostibus misericordiam invene-
 runt. Exusta tota civitas, & in eã octin-
 genti septuaginta octo homines. Introi-
 vit ergo Fredericus per cineres ad Urbis
 rudera. Sed arx huic calamitati exemp-
 tamansit. Ast cum à Moguntina Sede,
 quam Henricus (a) post Ludovici Cæsaris
 mortem contrã Papæ sententiam violen-
 ter tenuit, parum auxilii sperare posset,
 brevi ad pacis condiciones adaçta est. Lu-
 sum de alieno corio: fratribus de Salza a-
 dempta Urbs, & conventum, ¶ ut post

*Salza urbs
 exuriur*

in

*Lis compo-
 hac nitur.*

G 4

(a) Serarius in hoc Henrico.

VI.

hac Moguntinus & Landgravius ex æquis partibus possiderent. Annuit facilè Henricus, qui facultates omnes pro sui conservatione contrà Gerlacum destinabat, neque ducebat expedire contrà Landgravium quid moliri, ne potentem Amicum æmulo procuraret. Sibi potius largitionibus de sociis prospexit, utque ipsam Erfordiam à fidelitate Gerlaci detineret, (a) insignem † ei præfecturam Kappelndorff, imperii feudum, donavit. Terræ motus universam Thuringiam † concussit. (b) Passim corruerunt ædificia, & rupti montes, maximi subsultus Erfordiam quassarunt. Nullum in atróci malo remedium, ab ædium ruinis in Urbibus periculum crevit; inde campi refugium petebantur. Credo † ruptam his motibus terram noxiis exhalationibus aërem corrupisse, qui pestilenti lue post biennium tot hominum millia peremit, in sola Erfordia duodecies mille homines pestis consumpsit. Nec in Thuringia se continuit hoc malum, sed longius per Europam progressum est.

X.

*Judæorum
persecutio.*

Ampla Urbs commerciis hæctenus creverat, sed numerosior † Judæorum copia potissimum lucrum retulerat: ut enim fraudulentum id hominum genus inter virtutes dolum numerat, quo Christianum decipit, sic intrà limites recti se continentem mercaturam facilè prævenit. Cum ergo

(a) MS. Chronica Erfurr.

(b) Chronica Thuringia & Erford. hoc anno.

ergo potissimæ opes his fordibus affluerent, in omnium invidiam inciderunt. Senatus etiam furorem plebis laxaverat. Incertâ famâ spargebatur puteos à Judæis injecto veneno corruptos, (a) sufficiebat rumor ad crudele facinus, omnesque mortes huic toxico imputabantur. Ad convicia primò ventum: mox concurritur, ipsæque Judæorum ædes obsessæ. Illi fores, & aditus impedimentis obruunt. Delinquentium multitudo spem impunitatis, hinc & silentiam auxit, † admovetur flamma, atque domus unâ cum Judæis, & opibus igne cremantur. Sex millia omnium ætatis & sexus occubuerunt. Alii Judæos ipsos, cum præsentissima mortis pericula vidissent, ædes & cum iis sibi rogam succendisse dicunt, sperantes flammam Urbem invasuram, ut non soli interirent. Probabile est (b) veneficium falso sparsum ab ijs, quos pecuniis mutuo datis sibi Judæi devinxerant, ut sublatis creditoribus se quasi per compendium à nexu liberarent. Graviter † hoc facinus Elector tulit, (c) quippe in Judæis sua regalia læsa querebatur. Urbs veneficio interemptorum, quæ egerat, excusavit. Attamen placari non poterat Gerlacus, priusquam reditus omnes, qui ArchiEpiscopali fisco à Judæis pendebantur, ærarium Urbis in

*Concremā-
tur sex mil-
lia.*

*Gerlacus
propterea
Erfurtenses
multat.*

(a) MS. Chronica Erfordie.

(b) MS. Chronica Petr.

(c) Multa hæc de re documenta, & acta in Archivis extant.

se reciperet. Multam præterea centum
 marcarum argenti in singulos annos dicta
 vit. Appulit his diebus erroneum † flagel-
 lantium turba, (a) qui hinc inde curren-
 tes obscuris cantilenis populum dementa-
 bant, utque pietate illuderent, se flagel-
 lis cœdebant, interim furtis, & libidini-
 bus intenti. Non intromissi in Urbem
 Hilfershofii numero trium millium pala-
 runt. * Ex simili colluvie fuit hîc Con-
 stantinus quidam, † is se filium Dei prædi-
 cabat, die tertia resurrecturum. Nullibi
 fidem sed misericordiam invenit, quod
 maniâ hominem stultescere crederetur;
 at ille sanæ & integræ mentis esse contem-
 dit. Indulgetur spacium, ut de integritate ju-
 dicii constare, simul à temeraria professio-
 ne desistere posset. Ille se neutiquam de-
 lirare, sed esse filium Dei confirmabât.
 Deductus ergo Blasphemus ad Electorale
 tribunal † ejusque sententiâ rogo injectus,
 ad gradus fori majoris combustus est.

Supplicium
 Blasphemi.

XI.

Schisma
 Moguntinû.

Henricus
 Moguntia,
 Gerlacus
 Erfurti re-
 fidet.

Gravi Schismate † Moguntina Sedes
 turbatur. Henricus mandato Pontificis
 exaltatus, ingrato facinore Ludovico Cæ-
 sari contra Papam adhæret. Hinc Ponti-
 fex in eum anathema vibrat, & de sede
 per sententiam dejicit. (b) Suffectus
 Gerlacus Comes Nassoviensis, sed præva-
 lente Cæsaris potentiâ Henrico, † acce-
 dere Moguntiam veritus erfurti moratur:

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) Serarius in hujus Henrici, & Gerhardi vitâ

hæc enim Civitas mandata Pontificis amplectens contra Cæsarem, & Henricum, Gerlaco adhæsit, eidemque vivente Ludovico (a) Homagium præstitit. Hic vicissim † multis largitionibus, & privilegiis fidem Civitatis sibi firmavit, & sic cum ingenti Sedis detrimento prima licentiæ fundamenta Civitas jecit.

Schismate ad utilitatē suam utitur Erfordia.

XII.

* Idem annus initium (b) dedit elegantis structuræ † Chori B. M. Virginis, cujus Magnificentia Germania parem non habet, sique Severianus Chorus, uti fundamenta jacta, simili forma staret, ac sic latissimi gradus ex foro inter utramque magnificentiam exurgerent, vix haberet Italia, quod huic miraculo compararet. Sumptus (c) quater & vigesies mille argenti marcarum fuerunt. Nec jam tum India Europam argento ditaverat, ut sicut annona, sic unius diei merces non multis obolis staret. Simul † lapideis gradibus (d) ad montem D. Petri ascensus sternebatur, jacuerunt illi ad nostram ætatem, usque dum munito monte sublatis murorum marginalibus adhiberentur.

Ascensus montis S. P. gradibus lapideis sternitur.

Vicedominatus officium Mogun-

XIII.

* A longo tempore (e) Vicedominatus † exercitium in Erfordia nobilis familia, qua

*via redimitur. *MCCCLII*

(a) MS. Chronica Petr.

(b) MS. Erfurtensia Chron. & Petr.

(c) Rationalia istius Collegii & MS. Chron. Petr.

(d) MS. Chron. Petr.

(e) Sequentia multis documentis in Archivis extantibus probantur.

* MCCCL
IV.

*Ius mone-
tandi urbi
vendit.*

* MCCCL
V.

* MCCCL
VI.

*Carolus IV.
privilegia
urbis con-
firmat.*

*Gerlacus
Mühlberg
& Tondorff
Erfordie
vendit.*

* MCCCL
VII.

quæ inde nomen accepit, in feudum hæ-
buerat. Non potuit hæc res sine incom-
modis esse, ubi tantum munus natalibus
non virtuti destinabatur. Diu ergo de re-
demptione consilia agebantur, donec
tandem Vicedomini, jus suum ultrò Mo-
guntia venderent. * Vicissim à Gerlaco
† monetæ utilitates civitas emit, adjecto
pacto de retrovendendo. * Omnem a-
nimum in Erfordia viribus posuerat hic
Electoꝝ, proinde communi subjectionis
vinculo non contentus specialibus pactis
eas sibi firmavit, octoginta galeas in om-
ne periculum ad quinque annos stipulatus
est. Carolus IV. Cæsar † Urbis privilegia
titulos præcipuè (a) quibus hæctenus ter-
ritorium suum auxerat, confirmat, * ut
que magis amorem urbis provocaret, du-
ospagos Azmansdorff, & Stobra antea
Kirchbergensium Comitum, donat. * Ei-
dem Civitati † (b) Comitatus Mühlberg,
& Tondorff Electoꝝ mille ducentis marcis
argenti adjectâ retrovenditionis lege ven-
dit. Attamen Mühlbergensis Comitatus
pro parte dimidia solum hac sub alienatio-
ne comprehensus est, quippe medietas al-
tera jam olim ad Comites de Henneberg, &
de Schwarzburg pervenerat, sed & ab
Hennenbergensibus eodem hoc anno
quingentis argenti marcis, ab his post
quin-

(a) Copiam privilegii ediderunt Erfurtenses Monasterii Westphalie
in refutatione informationis Saxonicae lit. R.

(b) Vide infra ad annum MDXC, & XCII.

quinquennium pari pretio quartas cum licentia Gerhardi emit, semper lege contractui adjectâ, Electori Moguntino, & ArchiEpiscopatu jus, fasque esset, etiam has duas quartas redimendi. Similiter a-perturæ, & præsidii jura ab his conventionibus exempta Sanctæ Sedi remane-
rent.

Iterum prædones Thuringiam ex arce XIV.
† Elsterburg (a) infestabant. Cæsar ad Arcem El-
majorum virtutem Cives hortatur. Hi sterburgex-
sub Advocato Comite Henrico in Hohn-pugnantEr-
stein violentas manus admovent, & ar-furtenses.
cem expugnant. Capti prædones gladio
feriuntur. Similes prædones arcem Tan-
roda infederant, † quam Erfurtenses fru-Tanroda
strâ diu oppugnabant. Consilia, vires, frustra ob-
omnia obsessi resciebant, (b) sicque facile sidet & cur?
quosvis conatus prævenerant. Solutâ
obsidione domi in causas sinistri succes-
sus inquisitum. Erant de Senatu & civi-
bus, qui creditis pecuniis in arce jus Hy-
pothecæ habebant, hi cum pignore sua
nomina evertenda timentes, expugna-
tioni inviderunt, domi retardarunt arma
& comeatum, foris consilia prodidêre,
quibus compertis accusationi publicæ sub-
jecti, omniumque dignitatum incapaces
declarati, gravibus pœnis coërciti sunt.
* Aliud prædones receptaculum in Eichs- * MCCCLX
feldiæ IV.

(a) Chronica Thuringiæ.

(b) MS. Chronica Erfurtensia.

*Arx Han-
stein obside-
tyr.*

*Ad ejus de-
fensionem se
Brunswicē-
sis armat.*

Ejusdē dolus

*Obsidionem
solvit.*

* MCCC
XV.
*Similiter Al-
bertus Brūf.
prædones
fovet.*

(a) Riv. in Chron. Thur. hoc anno.

feldicæ arce Hanstein (a) habebant. † Ar-
ipfa in edito monte naturâ loci munitiss-
ma. Sed Erfurtenses cum dicto Henrico
Civitatibus etiam Mulhusiâ & Northusa
arma in prædones expediunt. Armave-
rat se in vicinia Otto † Brunswicensis, Dux
de Leinâ nuncupatus : incertum confæ-
deratis an hostem vel amicum haberent.
Missis Legatis propositum Ottonis rogant
non dubitare se Ducis arma patriæ quietem
spectare, ac contrâ eos suscepta, qui
commercium, & securitatem publicam vio-
lantes, exraptu viverent. In horum casti-
gationem se quoque coivisse, cumque
prædones de arce Hanstein omnem vic-
niam spoliarent, ad istius arcis expugna-
tionem setendere, nec adversi quicquam
à Duce, sed auxilia potius expectare. Ot-
to † laudare propositum, utque strenue
pergerent, monere cœpit. Confœderati
exercitu arcem cingunt, jamque assul-
tus aliquot in murum tentati, cum Otto
† recentibus copiis, & non indicto bello
obsidentium castra adoritur. Segnius in
iis vigilabatur, cum ante nunciata hosti-
lia jure gentium se tutos crederent. Sed
Dux obtinuit victoriam, illi cæsi partim,
& capti, arx cum prædonibus impunis
mansit. Otto ob iniquissimum hoc faci-
nus non paucorum odium incurrit. * Se-
cutus exemplum Ottonis agnatus ejus †

Al-
ctio
no
dia
gu
lin
ho
ne
dit
gr
nu
gr
qu
la
cit
gr
bu
sic
gu
pa
pe
pe
in
†
ri
st
E
p
(a)
(b)
(c)

Albertus, (a) qui non tantum sub protectione sua prædones fovit, sed ipse etiam nobiles, & Urbes Thuringiæ & Eichsfeldiæ infestavit. Monuit † Albertum Moguntinus, & Landgravius, ut ab iniquissimis ausibus desisteret. Ille nec se indehortantium gratiam incepisse, proinde nec in eorum favorem desitutum respondit. † Irritati hoc dicto Elector & Landgravius undique copias legunt, Moguntinum Erfurtenses, & Eichsfeldiaci, Landgravium frequens Thuringiæ nobilitas sequitur, Mülhusia & Northusia continuo lacessitæ adsunt, viribusque junctis exercitu viginti millium Brunswicensium agrum invadunt. † Expugnant Hindenburg, Windshausen & Lichtenstein, obsident Eimbeck, eoque Albertum adigunt, ut abdicatâ prædonum protectione pacem rogaret, quam eâ lege, ne posthac ulli vicinorum molestus esset, impetravit.

Monetur ut desistat.

Monita spernens armis impetitur.

Ad ejurandam prædonum protectionem cogitur.

*MCCCLXVI.

Bellum inter XV.

Episc. Herb. & comitem

Schwarz.

Erfordia e-

mit à comite Wassen. cte tulit parte sylva.

* Dum hæc foris agerent Erfurtenses, in alterâ viciniâ Comes Swarzburgicus † cum Herbipolensi Episcopo bellum gerit, (b) sat atrox si vires animum non destituisent, cumque pecunia comiti deesset, Erfordiam † arcem Wassenburg, (c) & partem Gabretæ sylvæ vendidit. Indignè tulit parte sylvæ.

(a) Rivander hoc anno.

(b) Becherer in *Chronica Thuringiæ* hoc anno, & *MS. Chronica Erfurtensia*.

(c) Becherer dicto loco.

Invidet tulit hoc Landgravius, † attamen aper- &
mercē Urbis tā vi justam Urbis causam violare non au- ri
Landgrav. sus, nec itā compescuit invidiam, quin gr
 Erfurten- ses adverterent. Igitur Legatos de
Cæsaream ad Cæsarem mittunt, † qui auctoritatem ne
confirma- ejus huic contractui peterent, rogarent- sa
tionem que signaculum Cæsaris instrumento ap- re
frustraque- pendi. Periculosa res videbatur legatos- ti
runt Erfur- cum instrumento emptionis Landgravii N
tenses. territorium transire, ut igitur insidias fal- qu
 lerent, quasi commerciorum causâ aliud ar
 iter ingrediuntur. Vix pridie abierant, ar
 & quasi re jam salvâ dolus jactabundè vo
 clamatur. Landgravius nuncios celerri- ri
 mis itineribus submittit, qui ipsos lega- ce
 tos in Bavariæ finibus assequuntur. Duci ex
 Stephano Landgravii avunculo jam tum tu
 ex hujus querelis controversia innotuerat. pe
 Igitur spoliati Erfurten- ses domum remit- tu
 tuntur. Ipsum instrumentum contra- er
 ctûs Landgravio transmissum, † quo ob- ni
 tento emptam arcem, & Sylvam sibi ap- gr
 propriat. Resistebat magnis viribus Ci- go
 vitas, sed ille potentior vias obsidet, ur- u
 bique conditiones pacis obtrudit. * Ut m
 * MCCCL ta
 xx. pr
Erfordia damnum hoc alibi resarciret Erfordia, di- an
Walsleben ves opum, ab Henrico, & Ernesto † te
Elxleben Comitibus de Gleichen, Moguntia vafal- ri
Münsterho- lis, pagos (a) Walsleben, Elxleben, in
sen emit. Münsterhofen mille argenti marcis emit. (b)
 Ex parte Senatus ac Urbis negotiabantur
 Rudigerus de Hayn Electoralis Provisor,
 &

(a) Literæ emptionis & investituræ extant.

& Theologiæ Magister, Herbortus, Severiani Collegii Præpositus. Arma in Landgravium, non injuriæ memoriam Urbs deposuit, † præsertim cum Landgravius nec molitiones hostiles intermitteret, ipsam etiam Civitatem ad judicia sua citaret. Ideo hæc, ulterius ne majori potentia cedere jura cogeret, † Urbibus Northusiæ & Mülhusiæ causam, & antiquum foedus exponit; (a) Comitibus etiam Thuringiæ periculum exaggerat: non amplius legibus agi, Landgravios non veteri titulo contentos nunc etiam Thuringiæ dominium affectare, eò arma respicere, quibus Urbes laceffant, Comites extirpent. Recentius esse Vinariense factum, quam ut narrari debeat. Idem nuper contra Schwarzenbürgenses tentatum, lineâ Güntheri Cæsaris in filio deficiente. Actum de libertate imbecilliorum, nisi communi foedere ad æqualem Landgravii potentiam coeant. Urgente † negotium Moguntino firmissimum foedus icunt: Damna, pericula sociorum communia essent, unius injuriam alter sibi illatam haberet. Eventus felicitatem pacti probavit. Ipsi autem ArchiEpiscopo Joanni † rei momentum accuratius Erfurtenses depingunt, cumque narrata superius pericula exposuissent, à Landgravio incompetenter ad judicia se citari addunt, (b) quod fieri nisi in subditos non possit. A

H

mul-

(a) Erfurtensia & Thuringiæ Chronica.

(b) Extant ipsissima litteræ urbi.

*Convinuata
simultates
inter urbem
& Landg.
Urbes &
comites Thu-
ringiæ in
Landgrav.
incitat Erfur-
fordia.*

*Cum iis au-
toritate
Moguntinâ
foedus icit.*

*Eidem rei
momenta
proponunt.*

*Responsum
Electoris.*

* MCCCLX
XII.

XVI.
*Fundatur
Carthusia
Erfurtensis.*

multis jam sæculis ArchiEpiscopatus se de-
votos, Urbem felicissima adoptione fili-
am esse. Præterea Cæsareis, & regalibus
privilegiis adversus externa judicia mun-
ri, nec forum nisi electorale agnoscere.
Non aliud quam superioritatem in Erfordiam
citationibus ijs prætendi, illisque ju-
diciis, quæ juris tribuendi gratiâ sint ad-
inventæ, Landgravium ad invadenda
aliena abuti: maturè consultaret Elector,
quomodo conatibus his obviandum, so-
lam penè Erfordiam de amplissimo quon-
dam Sedis imperio his in oris superesse,
magnum invidiæ objectum, quod in ea
Dominatûs Thuringici complementum
consistere videatur. Joannes † Elector
ne dubitent, respondet, de solitudine
matris, sat sibi restare virium & animi, quo
filiam tueatur: duraturam cum obedi-
entia protectionem, utque magis de promissis
Urbé certâ redderet, omnia ejus privilegia
confirmavit, remisit etiam mulctam à
cœde Judæorum in singulos annos pen-
di solitam, quæ cum antea ad 100. marcas
argenti quinquennio excurreret, ipse in 10.
annos tantum centum quinquaginta stipu-
latus est.

* Carthusia † Erfurtensis in hunc annum
initia refert. (a) Mons est in Eichsfeldia
Hassiaë objacens: exercitam in eo Ethni-
corum idololatriam in Christianam pie-
tatem S. Bonifacius convertit. Frequentissi-
mi

(a) Serarius in Joanne primo.

mi credentium cœtus ibi confluunt, numinis auxilium implorantes, hinc ei nomen datum, quod auxiliaris mons (a) appelletur. Oblationes pro conservatione templi, alimentatione Deo viventium & pauperum copiosè fiunt. Harum pars tertia Sacerdoti, qui tunc sacra curabat, cessit; is ex liberali pietate dives, in testamento Carthusiam ædificari suis nummis præcepit, reliquum in dotem assignavit. Executorem suæ voluntatis collegiatæ Dorlensis Ecclesiæ Præpositum Joannem Ortinum dixit. Hic impetrata Joannis Archi Episcopi veniâ, Erfordix Carthusianum Cœnobium erexit. Ajunt, (b) cum Architectus de opportuno loco circumspexisset, elegantis formæ Juvenem ei adstitisse, qui locum ubi ædificaret, laudârit, & subitò disparuerit, Angelû peridse môstrans, humanos artus indutum. Equidẽ hæctenus ex situ loci multa tulit Carthusia, dum munimenta Urbis magnam partem ei ademerunt, vallo ipsi peristylio incubante. Biennium præclaro fuit operi in-

H 2

sump-

(a) De quo vide Serarium rerum Moguntinarum libro 3. Vita S. Bonifacii lib. 1. nos. 20. & novissimè apud R. P. Joannem Müller S. J. in peculiari tractatu de hoc monte edito Duderstadii Anno 1671. De alio adhuc monte adjutorii circa ætatem S. Bonifacii sacro vid. Celsissimum Principem Ferdinandum, in sua Paderbornæ monumentis, in nobis ad monumentum saltus Teuteburgensis, n. 6.

(b) Serarius in Joanne I.

*MCCCLX
XIII.
*Lis inter co-
mites de
Gleichen &
Monasteriū
S. Petri.*

sumptum , dein consecratio secuta est.
* Comites de Gleichen † cum monasterio
Petrensi in litem incidunt. (a) Prætende-
runt illi advocatiam , & hospitandi jus,
vi cujus Erfordiam venientes cum omni
comitatu in monasterio divertebant , cu-
linæ & cellæ graves. Abbas Theodori-
cus indecens esse queritur , humanitatem
majorum in servitium trahi. Illos ad-
ventantes huc Comites benignè excepisse,
qui hospitalitatem vicissim non justitiæ ,
sed charitati imputarint ; imò donis tan-
tum beneficium sint professi , nec illos eo
frequenti cum famulatio , ut nunc soleant,
adventasse , verum paucis servis stipatos
humili fratrum mensæ assedisse. De jure
Advocatiæ sibi nihil constare. Tandem
composita lis , ut Abbas bis mille octin-
gentos aureos Comitibus solveret , hi vi-
cissim advocatiæ , & hospitandi juribus
renunciarent.

*MCCCLX
XIV.
XVII.
*Schisma Mo-
guntinū in-
ter Adolph.
& Ludovi-
sum.*

* Detestabile Schisma secutum , † quod
omnem ArchiEpiscopatum , nostram
præcipuè Erfordiam miserabiliter afflixit.
(b) Joanne Electore veneno extincto Capi-
tulum Adolphum , Spirenses Episcopum
ex regali prosapia Comitum de Nassaw e-
legit , Gerlaci ex fratre nepotem. Nova
dignitas invidiam pariebat. † Fuerunt
qui dicti veneficii Adolphum auctorem
spar-

(a) MS. Chronica Petrensia.

(b) Serarius in Adolpho I. MS. Erfurtensia Chronica & Chronica
Thuringie.

spargerent, factaque fides Pontifici, & Cæsari Joannis Patruo. Igitur Pontifex Ludovicum Bambergensem Episcopum Marchionis Misniæ Friderici, & Landgravi Thuringiæ Balthasaris fratrem ei opponit, atque Moguntinæ Sedi obtrudere conatur. Capitulum defensionem innocentis Præsulis suscipit, & cum eo oppida, & munitiora loca penè cuncta: Veneficium Adolpho ab invidis imputari. Papæ decretum per sub- & obreptionem emendicatum. Præcipuè fidelitas † Erfordix enituit. Ludovicum fratres ejus, & Carolus IV. Cæsar armis, Pontifex bullis adjuvit, † ipsum Adolphum, & qui cum eo sentirent, anathemati subjiciens. * Primum Erfordia sollicitatur: dederet se Archiepiscopo, quem Pontifex & Cæsar nominassent, obedientiam præmiis decorandam, si sponte præstetur; aut si nollet exercitum triginta mille armatorum adesse, quo invita ad subjectionem cum multâ cogeretur. Illa † se filiam Moguntinæ Sedis esse respondet, nec Archiepiscopum agnoscere, nisi qui eam de Capituli consensu ascenderit; minas quod attinet, expectare se Landgravorum ausus, superesse illum generosum Sanguinem, illosq; animos Urbi, quibus toties de hostibus suis, ipsis etiam Landgraviis triumpharit. Interim foederatos de auxiliis, Archiepiscopum de protectione sollicitat. Venit † hic cum numeroso exercitu, quem so-

H 3

*Erfordia
pro Adol-
pho stetit.
Cæsar &
Pōtifex pro
Ludovico.
*MCCCLX
XV.*

*Erfordia à
Lud. sollicita
tæ responsit.*

*Adolphus
cum auxili-
aribus subve-
nit Erford.*

*Concurrit
uterque exer-
citus.*

*Cæsar pug-
nam avertit*

*Pacem fru-
strâ tentat.*

*Pontifex in
Adolphû &
affectas ana-
them. dicit*

ciæ Civitates Mülhusia & Northusia, Co-
mites de Gleichen, de Hohnstein, de
Waldeck, de Leina, Zigenhan, & plu-
res auxerunt. Concurrebat † uterque
exercitus propè Onistrutam fluvium ad
Castrum Göbesen, formabantur acies, &
acerbatis utrimque animis omnia crude-
lem lanienam spectabant. Carolum † qui
Landgraviis cum auxiliariis aderat, con-
scientia pupugit, & ingentis dedecoris
metus, si ductore Cæsare tantus Roma-
norum Civium Sanguis funderetur. U-
trimque igitur prælium vetat, pacem ten-
taturus, † Sed cum de indivisibili Sede
transigi non posset, rursus utrimque hosti-
lia: Româ etiam Gregorius † undecimus,
ne nihil agere videretur, anathema vibrat,
eoque id efficit, ut Canonici ecclesiæ B.
M. Virginis, Cœnobii S. Petri, & Scoto-
rum Abbates, Franciscani, & alii sacra-
sisterent. easdem in partes novum Car-
thusianorum Monasterium accessit, (a)
proinde ab ipso Cæsare ad Ludovici preces
in protectionem receptum, Ludovicus do-
nationem partis de sylva pascali addidit,
sed effectu caruit liberalitas, rei aliena
prodiga, nec quicquam hodie præter li-
teras Cœnobium possidet. Senatus tem-
pla, eorumque valvas diligenter custo-
dit.

(a) Diploma Caroli IV. hac super re datum in hodiernum diem
Sanctè Monasterium asservat, est Bullâ aureâ insigne, omnino
simili, quâ Cæsaris ejusdem sanctio publica, aurea Bulla dicta, con-
ruscatur.

dit, ne decretum excommunicationis affigeretur, aut pro Concione à Cathedra publicaretur. Præterea † Clero pluribus indignitatem rei demonstrat: non inficiari se, communionem Christianorum exclusis rectè sacra negari, sed parem in hoc cum aliis Pontificis esse conditionem, quod mendaciis supplicantium à Veritatis via seducatur, cumque errantis nullus sit consensus, etiam rescripta Papalia, excommunicationes, & quævis decreta nullius esse valoris, quæ falsa narrata impetrarint, idque in præsentis casu Ludovicum fecisse: illum qui per Simoniam, & ambitum varias Ecclesias jam tum pererraverit, nullibi quietem inveniens, (a) nunquam satur. Adolpho veneficium affingi, pio, mansueto, integerrimo Antistiti. Majorem Pontifici injuriam fieri non posse, quam si præsentis causæ decreta pro validis habeantur: simul enim ingenti temeritate credendum esse, quod Gregorius Papa hominem luxui deditum, inquietum, & Sedi extraneum, Electo legitimè Canonico, pio, forti, continenti quoad Archiepiscopale munus præponat, id autem sicut in pontificis sanctitatem non cadit, ita de ea asserere crimen esse. Moti his Severiani sacra aperiant, reliqui, cum nihilis persuaderentur, ab injuriis irritatæ plebis non fati tuti, Urbe excedunt. Hactenus velita-

Anathematis inanis.

H 4

tio-

(a) Cranzius libro 10. metrop. cap. 23.

*Adolphus
ex campis
in Erfordia
se recipit.
In ea obsi-
detur.*

*Erumpunt
obsessi, ipsi-
que Cæsare
penè capi-
unt.*

*XVI. septi-
manis obsi-
dio frustra
continuatur*

tionibus & incendiis inter partes dimica-
tum, Cum autem Cæsar, & Landgravius
Erfordiam appropinquarent, ¶ vidit Adol-
phus obsidionem intendi, proinde cum
copiis ad defensionem in eam se recepit.
Sequuntur hostes, ¶ & triginta millibus
armatorum Urbem cingunt. (a) Cæsar in
monte & Monasterio S. Cyriaci cum Land-
graviis tentorium figit, (b) inferius copias
per cuniculos turrinis mœnibus insidiantur,
sed ea tam alacri fortitudine defendunt
Erfurteneses, ut nocturnis ¶ eruptionibus
diurnos labores frustrarent, ipsum
etiam Cæsaris tentorium infestant, hic ce-
leri fugam captivitatem vix evasit, amissis
equis, & omni apparatu, quem secum in
Monasterio habebat. Rex etiam Wenceslaus
Bohemos auxiliares patri adduxerat.
Cum autem ea, ¶ quæ deditonem
promovere possent, frustra tentarentur,
ipsaque obsidio in decimam sextam septi-
manam protraheretur, Cæsar auxiliares
copias in Bohemiam reduxit. Langravii,
ut affligerent, quos vincere non poterant,
in vineas savierunt, vitibus radicitus e-
vulsis. Plumbeos etiam canales leonini
fontis, uti avus fecerat, exemerunt. Sic-
que liberata Civitas. Crebrò tamen ho-
stilibus ager vexatus, nec impunè Cives
extrà Urbem deprehensi, usque dum Lu-
dovi-

(a) Cranzius dicto libro 10. cap. 9.

(b) MS. Chron. Erfurtense.

dovicus † in oppido (a) Kaluensi, Magdeburgensis ditionis, saltui, & levitatibus deditus, *coorto ex incendio tumultu per gradus decideret, eoque lapsu postridiè moreretur. Mors hæc vitæ admonuit Pontificem, & alios, ut rubore suffunderentur, qui ArchiEpiscopalem mitram indigno capiti violenter imposuerant. Igitur Adolphus † postea quietè Electoratum & insulam tenuit, nostraque Urbs à Wenceslao, & Pontifice suo statui restituta est. * Amplius erat Urbis ærarium quam ut his motibus enervaretur, vix bellum desierat, † & magnâ pecuniæ summâ (b) à Theodorico de Vargulâ * Pincernâ Thuringiæ ipsam Vargulam comparavit.

* Secutus felicissimus ille annus, qui magnificentissimæ Universitati nostræ studiorum natales dedit. † Adolphus ArchiEpiscopus Elector Moguntinus Comes Nassovius, magni & prudentis ingenii princeps, felicibus auspiciis Academiam hic sacravit. (c) Jam antea verò Pontifex interpellatus, ut Academiæ licentiam conferret. Fuit † tunc atrox Schisma, cujus exitus in incerto pendeat. Urbanus Romæ, Clemens VII. Avinione se dit. Hæsit Adolphus Elector, quem interpellaret, † Civitas quæ solâ pœnitentiâ errorem expiare posset, ante undecim

Ludovicus moritur.

*MCCCLXX
XXII.

Adolphus extincto æmulo quietè imperat.

*MCCCLXX
XXIII.

Erfordia emit Vargulâ

*MCCCLXX
XXV.

XVIII.

*MCCCLXX
XXIX.

Initium Universitatis

Erfurtensis

Schisma Romanum

initium impedi-

menta ponit

Cujus Pon-

tificis aucto-

ritate cre-

vitæ cre-

vitæ cre-

vitæ cre-

vitæ cre-

vitæ cre-

(a) Serarius in Adolpho I. Cranzius & alii.

(b) MS. Chronica Petr. & documenta desuper in Archivo.

(c) Literæ fundationis & alia documenta in Archivis extant.

jam annos Clementem invocaverat. In solenni diplomate petitis assenserat, & cum de Adolphi fide dubitaret, eo recusante, ArchiCancellariatum Clero Mariano detulerat. Sed declinante Clementis autoritate, spreta ista concessio, & Moguntinus cum Civitate sua preces ad Urbanum VI. Pontificem jungit, Papalem consensum & immunitates impetrat. Sunt qui dicant (a) Herbipolensem ꝛ Academi-
 am huc translata, quod ibi studiosis cum Civibus non convenerit. Sed nulla translationis vestigia in primis Academiae documentis apparent. Illud crediderim, erectæ hujus Universitatis famam studiosos Herbipolenses, divexatos à Civibus, attraxisse, sicque illam non extinctam, sed desolatam solum, donec à Julio Principe superiori sæculo restauraretur. Post ꝛ annos novem ArchiEpiscopus Joannes, itidem Nassonius, Adolphi Frater, cum prius multa Pompâ introvisset Urbem, & accepisset homagium, actu solenni Academiam hanc inauguravit. Hinc ille error qui Joannem fundatorem agnoscit. Unde autem Dagobertea (b) quibusdam sit, nemo divinabit.

An Herbipolensis Academia huc translata.

Erfurtensis Universitas inauguratur

Archi-

(a) Serarius in Joanne II. ubi auspicia Academiae 1. Joanni. 2. anno 1398. 3. isti translationi, sed triplici errore adscribit.

(b) Middendorpius de Academ. libr. 3. pg. 524. Vanas hac de re variorum opiniones vide in Promotione Rechseldii med. Doct. editâ Erfurti Anno 1634.

ArchiEpiscopus † Cancellarius est per-^{Reginam &}
 petuus. Rector Academicorum votis e-^{munera V.}
 ligitur mirabili mixturâ : etenim cum^{niverſitatē.}
 quatuor sint facultates , singulæ tres ele-
 ctiores nominant , nisi quod Philosophia
 duos solum dicat , numerusque è studiosis
 compleatur , ut & illis votum in tanta ele-
 ctione maneat. Hi duodecim præviis ad
 speciem mutationibus aliis , tres electo-
 res sorte constituunt , definiti dein ab aliis
 secedunt , & qui horum junior est , reli-
 quis duobus tres nominat , ex quibus illi
 Rectorem eligere possint , & debeant, re-
 servato decisivo voto , si dissenserint. Sic-
 que cum incerti sint electores , crimini
 ambitûs via intercluditur , laxior tamen
 est junioris potestas , cum penè solus Re-
 ctorem efficiat , si cum illo , quem mavult
 duos vel minus aptos , vel coelectoribus
 ingratos proponat. Ingens statim cepit
 incrementum Universitas , habetque ma-
 tricula frequentem numerum Theologiæ
 & artium Magistrorum , qui ex aliis Aca-
 demiis huc confluxerunt. Varia postmodû
 collegia in alimoniam studiosorum erecta,
 de quibus in singulorum initiis dicam.
 Floruit Universitas , quam diu Civitas ste-
 tit , sed hac fato , vel effræni licentiâ ca-
 dente , quasi violento motu simul ad in-
 citas rapta est. Surrectura , cum ignarâ
 suorum commodorum Urbs pristinæ
 obedientiæ , & per hanc vigori suo resti-
 tuetur.

Successor

XIX. Successor Adolphi Conradus Secundus
 *MCCCXC. cum Landgravio in litem iterum incidit,
 sed in ea continuit se Erfordia, cum in
 apertum bellum discordiæ non prorumpere-
 rent, † Eichsfeldiacis, (a) quorum cau-
 sâ natae, vehementius rem agentibus:
 Eichsfeldi- namque sub procerum, & Electoris offi-
 aci inThu- cialium ductu è montibus & Sylvestribus
 ringia præ- suis in Thuringiæ plaga decurrentes, præ-
 das agunt. das non sine cædibus egerunt. Wences-
 laus † Cæsar Bohemiæ Rex Burnabum de
 Cæsar actio Silbynar supremum exercitui Ducem præ-
 nes contra fecerat: lis huic cum Erfordia fuit. Vi-
 Erfordiam ribus à Rege sibi commissis frustra minita-
 ad Mogun- batur, Imperii libertate minas eludente:
 tinum re- ideo Wenceslaum adiit, vellet citare Ur-
 mittit. bem, & judiciali sententiâ quod justum
 imperare. Intervenit Moguntinus: Er-
 fordiam sibi immediatè subjectam, non
 prius ad Cæsaris tribunal cogi, quam ne-
 gatâ Moguntiaë justitiâ posse. Relinquen-
 das in Rep. competenti foro causas, ni-
 si confusiones ames, & profanari justiti-
 am. Suspectam rem esse, quàm litem ad
 incompetentem deferre, tam recipere;
 utrumque affectus communiter emptos
 indicare. Ad hæc Cæsar causam Electo-
 ris iudicio remisit, (b) à quo citatæ partes,
 ac lis definita est. Alius hostis Erfordiam
 pressit, majoris temeritatis, quam vi-
 rium:

(a) Rivander in Chron. Thuringiæ hoc anno, MS. Chron. Erfurtense.

(b) Extat originalis citatio cum remissione in Archivo.

rium : (a) erat ille Rudolphus † nobilis *Rudolphus*
 Dominus in Heldringen. Huic familiae *de Heldring-*
 Civitas quot annis urnam vini pependerit, *gen Erford.*
 incertum an gratuito ; vel juris vinculo *insestat.*
 adigente , hoc nobilis , illud civitas præ-
 tendit , cumque beneficium ulterius nega-
 ret , ipse hostilia Urbi machinatus est. Li-
 berales ad auxilia Saxones 600 armatos
 submitunt , quibus ipsa moenia , quasi
 provocaturus Urbem , accessit : hæc te-
 meritate hominis confusa Wilhelmum
 Landgravium , qui hostem instigaverat ,
 timens , cives continuit. Ille pagis qui-
 busdam incensis in recessu prædas agit ; in-
 secuti de nocte Erfurtenfes in Rudolphi
 pagis damna rependunt. Interrupit hoc
 bellum mors Rudolphi : * etenim Frater * MCCCX
 ejus Fridericus continuare nisus , interve- CV.
 nientibus vicinis anno sequente pacem
 elegit. * Necdum verò cum Wilhelmo * MCCCXC
 quies , sed is flammis & cædibus in Erfur- VI.
 tensium agro sæviit , donec tandem aba-
 ctis hinc inde pecoribus iram , vel potius
 cupidinem satiaffet. Capti Landgravii
 milites ut prædones habiti , Centurio † Centurio
 Henricus à Lengenfeld capite plexus est. *Landgraviè*
 In ipsa Urbe inter coriarios incerto auctore *captus deca-*
 exorta † flamma , (b) quartam ejus par- *pitatur.*
 tem absumpsit , quod ipsum machinatio- *Incedium*
 nibus Wilhelmi cum multis conviciis à ci- *Lādgravio*
 vibus *imputatum.*

(a) Riv. hoc anno , & MS. Chron. hoc anno.

(b) MS. Chron. Erfurt.

*MCCCXC vibus imputatum. * Iterum prædones
 VII. viciniam infestarunt, (a) arcibus Hinder-
Greiffstein berg & Greiffenstein † pro receptaculis u-
expugnant si, cumque ex hac Eichsfeldiam potissi-
Erfurtenses mum depopularentur, Erfurtenses ad
 mandatum Electoris copias parant, ac u-
 nà cum damnorum sociis Mülhufiâ, Nort-
 hufiâ, Duce etiam Ottone Brunswicensi
 prædones expugnant, captos quadraginta
 duos suspendunt, Arx Greiffenstein de-
 jecta, ager in præfecturam redactus, & E-
 lectorali Fisco addictus est.

XX.

Mox ingens metus ex atroci periculo
 Civitatem concussit. Crescente indies
 Wenceslai Cæsaris ignaviâ, (b) & cum
 hac Imperii calamitate, Electores de eo
 exauctorando, atque substituendo alio
 consilia ceperunt; urfit negotium Archi-
 Præsul noster Joannes, (c) & indicta novi
 Cæsaris Electio. Francofurti Brunswi-
 censis, & Lünæburgensis Dux Fridericus,
Fridericus † magni filius eligitur. Ille dum in patri-
Brunsvicë- am reverteretur, necdum Imperiali pom-
pis Dux de- pa stipatus, à Waldeckiano Comite,
signatus Cæ- quem Moguntinus arcis suæ Rustenberg
far occidi- præfecerat, nefariè in Hassia propè Friz-
tur. lariam occiditur. Non deerant † male-
Facinus Mo voli, qui paratam Electoris jussu necem
guntino fal- spargerent. Hinc omnium animi in Ar-
sè imputatū. chi Episcopum incensi: Henricus Fride-
 rici

(a) MS. Chronica Erfurt. & Chron. Thur. hoc anno.

(b) Trithemius in Sponheimensi Chron. ad annum MCCCC.

(c) Serarius in vita Joanni II.

rici Frater cædibus & flammis sæviit, convocatis fociis Heiligenstadium † (a) sed ir-
 rito conatu obsedit. Urbs hæc ad Geisle-
 dæ & Leinæ confluenta, originem ad Da-
 gobertum secundum (b) refert, Regimine
 & Athenæo conspicua. In edito colle
 fanum Canonorum D. Martino sacrum
 adjacet. Præposituram S. Henricus Cæ-
 sar & Virgo conjux fundavit. Oblonga
 Civitas secundum vallem, quam surgen-
 tes hinc Idæ, illinc Dianæ montes inum-
 brant, fatidici quondam luci argumen-
 tum: apta nutrit ad res gerendas ingenia,
 si peregrinationibus excolantur. Saxo-
 nes etiam hostilia meditari videbantur,
 quod Rudolphus Dux Saxonæ, Cæsaris
 Comes, simul prostratus fuerat. Igitur
 Erfordia † ad monita Electoris, & pro-
 missa auxilia vigilantibus custodiâ portas suas
 & se parat.

(a) In emporetico vinario ibidem carminicè hæc obsidio la-
 pidi incisa refertur his versibus, quos cave ne Ovidianis auribus
 excipias:

Mille post incar. C. quater in die Margrethæ

Hæc quatuor addit, regnante de Nassavv Ioanne.

De Brunsvvick Henrich, Dux Otto, Princeps illustris

Herman Hassorum, Balhasar Princeps Thuringorum

Marchio de missen Wilhelmus cum sua turma,

Anhalt, Mansfelt, Reinstein, Quersurt, Gleichen

Quocq; Honstein,

Alii quamplures hanc Urbem circumvallantes,

Sed Civitas sancta ab his permansit invicta.

(b) Vid. Henschenius in Diatrib. de viribus Dagoberti.

& moenia tutatur. Elector quadraginta
 hastarios in praesidium misit, quibus
 vitas Comeatum, Elector stipendia sol-
 * MCCCC. vit. * Minuit periculum secuta Rupertus
 Palatini in Caesarem Electio, qui cum in
 Moguntinus facinus inquireret, † propria Reorum
 habitâ judi- confessione, ipse etiam Archi Praesulis
 ciali discus- jurejurando, innocentem eum, & inique
 sione inno- diffamatum reperit. * Lata ergo contra
 cês repertus Waldeckium & complices tanquam faci-
 MCCCCIII noris auctores, & executores, sententia,
 ipseque Joannes innocens declaratus est.
 Rupertus Cae Fuit aliàs Rupertus † ille Moguntinae Sedi
 sar Mogun- parum amicus, contra quam potestate
 tine Sedi pa- Caesareâ, praesertim in dandis privilegiis
 rii amicus. saepe abusus est. Huic Urbi exemptionem
 fori, (a) ut non nisi in judicio aulico,
 & Rotliwensi stare teneretur, in Sedis æ-
 mulationem tribuere conabatur, at illa
 Judici legitimo adhærere, quam iniquam
 exemptionem acceptare maluit. (b)

XXI.

Collegiū por-
 tae Cœli fun-
 datum.

Hoc sæculo Urbem in felicitate sua ado-
 levuisse dixeris. Splendida passim ædificia,
 turrets & templa huic ætati se adscribunt,
 literarum studiis erecta collegia: primum
 Portæ Cœli † ab Amplonio Fago Medici-
 nae Doctore, (c) patriâ Rhenobercensi li-
 beralissimè fundatum. Emerxit is opu-
 lentâ arte, ex inopia ad divitias, urbem-
 que

(a) Allegarunt illud Erfurtenses in tractatibus Monasteriense-
 bus.

(b) Quod secuta praxis ostendit.

(c) Extant fundationis litteræ.

que patriam, Sostensem, & alias, à quibus ad studia proficiscens viaticum, & Eleemosynam acceperat, stipendiis hic ditavit. Primus ejusdem, & Universitatis secundus Rector, postea solutus per mortem ab uxore Coloniam revertens ad SS. Apostolos inter Canonicos assumptus est, ubi in ambitu, extante hodieum epitaphio, sepultus. Bibliothecam suam huic collegio legavit, manuscriptis adeò frequentibus divitem, ut inter illustres Germaniæ numerari valeat. * Eadem ætate * MCCCC
 Basilius Valentinus in Divi Petri Monasterio vixit, arte medicâ & naturalium indagine mirabilis. Insuper ijs accensetur, quos in augmentum spei nominant aurum confecisse, sic alienâ dementiâ post sæcula fallit, ideò minus culpabilis, quod non nisi decipi amantes facultatibus exuantur. * XIII.
 Elector (a) Joanni ab Allenblumen, equiti, Vicedominatûs officium, acceptâ pecuniâ, ad dies vitæ concessit. Ascendit ergo ad summum fortunæ apicem hoc sæculo Civitas, sed cui nihil esse propius experta est, quam præcipitium. Semper habent aliquid acerbi res secundæ. Sic Urbis etiam felicitas multis incendiis tem- * MCCCCX
 perabatur. * Orta † subito flamma (b) IV.
 nobilissimam Urbis partem forum glastarium, vulgò Anger dictum, * biennio post Incendia
 forum raparum, clypeatorum & pupillorum varia Erf.
 * MCCCCX
 I rum VI.

(a) Documenta Archivi.

(b) MS. Chron. Erfurt.

rum plateam absumpsit, etiam Pergamenam, & Marpichensem adusque SS. Mauritii, Servatii & Andreae in cineres redigit. Attamen & hujus initium saeculi Erfurtenfium imperio quid adjecit: Sömmendam Urbem cum Schallenburgis. Ab Abate Principe Fuldensi, Comites Swarzenburgici jam olim acceperant, hanc senatus * ex Domini directi consensu emit, sicque fines 96. ab Urbe stadiis, ad onstrudam usque promovit. * Venit post hæc damna, mense Augusto, Conradus ArchiEpiscopus, suamque in fidem civitatis recepit, ne Moguntinae urbis exemplo (a) quae furiosè tumultuabatur, seducta, Dominum excluderet. Homagium (b) in templo S. Severi exactum, & à singulis de senatu præstitum est. Populus in turma juravit. * Decrevit his temporibus Decernitur Sigismundus, † & Imperium expeditionis bellum in nem in Bohemiam adversus Hussitas, qui Hussitas. sub Zisca Duce (c) templa pariter & monasteria diripiebant. Adornatae copiae, tantique belli Erfordia creditur. † belli ærarium (d) inter alias urbes Erfordiae creditum est. Aliquot annis continuata bella, sed invaluerat secta, cumque Moguntinæ hac flagitia, tumultus, & quidlibet agende protecti- di libido. Metuit † Senatus numerosae one urbis plebi ne hac mania corripere- tur, & erat pro-

(a) Serarius in Conrado III.

(b) Documenta Archivi.

(c) Chronicon Carionis & alia.

(d) Documenta & acta desuper adsunt.

proxima hæc pestis in Bohemia, jamque in vicinia prædas hostes egerant, ideo Archi Episcopum precatur, civitati suæ (a) contra hæreticos opem ferret. Urbis opes longâ pace feliciter creverant, † Erfordia & cum iis potentia, eoque deventum erat, ut & vires suas Erfordia resciret, & timeret Moguntia, nec illa cum veteri demissione obsequia, sed superbius præstaret. Auxit huic animum, illi timorem foedus, † quod cum Erico Brunswicensium Duce Civitas superioribus annis pepigerat. (b) Dux quodocunque petenti quinquaginta Cataphractos, Urbs vicissim in singulos annos trecentos aureos promisit, sique Ducem ipsum peteret, centum aurei insuper solverentur. Elector Conradus † defectiorem metuens foedus cum Friderico (c) Electore Saxonæ, ejusque fratribus paciscitur, illis contra quosvis hostes auxilia promittit, sibi vicissim opem contra Erfordiam, si Moguntinæ sedis jussa detrectaret, stipulatur. Ingens obex urbis licentiæ positus videbatur, sed & illa munimentis sibi consuluit, (d) valla, muros & fossas, de quibus dicam, maximis sumptibus duxit. * Interim cum arcibus, quas principes & urbes, nostra præsertim Erfordia ~~vicissim~~ diruerat, ipsi prædones

*Erfordia
rebus secun-
dis insoles-
cit.*

*Suspecta se-
dera in it.*

*Fœdus Mo-
guntini cum
Landgra-
vis ad com-
pescendam
Erfordiam*

*MCCCCX

XIX.

passim

I 2

extir-

(a) Extat supplica in Archivo Moguntino.

(b) Extat instrumentum foederis in Archivo Erfurt.

(c) Extat instrumentum foederis.

(d) MS. Chron. Erfurt.

Erfordia extirpati credebantur: sed novo dolo factus continuatum est: † Cum enim recepta *molestaurâ* tacula humi jacerent, nec etiam tuta facta *prædonibus* adversus vindictam esse condigni exitus docuissent, prædones hinc inde errando in continua fuga impunitatem facinoris quæsi verunt. Inter alios Nicolaus Talman (a) cum delicti sociis frequentes prædas in vicinia Civitatis egit, cum quibus incertum, incertum quò, celeriter aufugit, iisque distractis, ubi minimum crederetur, ad idem facinus rediit. Auxit læsorum iram elusa vindictæ cupidò. Tandem constantes insidiæ passim struuntur, in quas prædones assuetudine delicti jam minus cauti incidunt, sicque à civibus capti poenâ capitis subeunt. * Egra urbs † hæreticorum furori propior acriter ab iis oppugnabatur. Maluit Erfordia ad aliena mœnia hosti occurrere, quam expectare in suis, Comeatum, arma, & pecunias obsessæ urbi submitit. Unitis hiis viribus impares Hussitæ re infectâ obsidionem solverunt. Tanti beneficium hoc Sigismundus Cæsar habuit, ut Erfordiam per literas grates ageret. (b)

*MCCCCX
XX.

*Egram ob
fidione li-
berat.*

XXII.

Erfurtensibus hac molestiâ liberatis fœdus Moguntino-Saxonicum, continuò oberrabat, ut præsidium Civitati quærerent, muniendam validius urbem Senatus con-
clude-

(a) Dicta Chronica hoc anno.

(b) Extant in Archivo.

cludebat. (a) † Propè aulam Moguntinam à radicibus Petrini montis per Brületum Carthufiam verſus pomœrium duplici muro & foſſis armatum eſt, cum jam ante, ſcilicet anno hujus ſæculi decimo octavo (b) ſpatioſæ rotunditatis turrim cum iconè S. Martini ad deſenſionem portæ interioris Brületenſis extruxiſſent. Gratuita liberalitate multas pecunias (c) Clerus † in hæc publicæ ſecuritatis munimenta contulit. Carthuſiani, ut & illi defenderentur, † foſſam illam, quæ à ponte, quem Geræ lacuna tranſluit, ad monaſterium uſq; porrigitur, propriis ſumptibus muro utrimque veſtierunt. Hinc illam ad uſum piſcationis perpetuum Senatus unà cum turribus conceſſit. Ab altera parte verſus portam S. Andreae munitio continuata, celerique labore ad portam tutelæ S. Mauritii inſcriptam, & ipſam Kremperia- nam perfectæ eſt. Fœderibus † inſuper ſibi proſpexit, inſitque cum Ludovico (d) Haſſiæ Landgravio ad tres annos, utque certior eſſet de ope Civitas, in ſingulos annos centum Rhenanos aureos numeravit, ſimiliter † Ducem Henricum Brunſwicenſem (e) hoc tempore ſibi ligavit, cu-

*Erfurtenſes
ſuam Urbē
muniunt.*

*Clerus ad
munimēto-
rū impenſas
liberaliter
confert.
Carthuſianè
ſimiliter.*

*Fœdus inſit
Erfordia
cum Haſſiæ
Landgrav.
Item cum
Brunſvici-
cenſi.*

I 3

tis

(a) Anon. Chron. Erfurt. MS.

(b) Ipſa inſcriptio lapidi incifa eum annum refert.

(c) Dictum Chron. MS.

(d) Extat documentum fœderis in Archivō.

(e) Similiter documentum extat.

*MCCCCX
XXIV.
*Dietherus
Academia
Erfurtenfis
Rector.*
*MCCCCX
XV.
*Templum S.
Wipperti
erigitur.*
*MCCCCX
XIX.
*Clerus ratio
ne Rudelst.
turbatur.
Saxo jura
Clericonfir-
mat.*
*Sacra feralia
pro do-*
XXIII.
*mo Sax. an-
nuè Erfurti
ad B. M. V.
celebrantur.*
*MCCCC
XL.
*Theod. Ele-
tor urbem*

tis sibi stipulata est. * Dietherus † Co-
mes de Isenburg, cujus fatum infra narra-
bimus, literarum studiis operam hic na-
vans, hoc anno Academiae Rector praefu-
it, ac specimen dedit se dignum esse,
qui olim imperaret. Aedes S. Wipperto
† sacra in latissimum fornicem sine pilis ex-
furgens erigitur. (a) * Saxonum † ministri
Marianam Ecclesiam in libertate, & Do-
minio pagi Rudelstat turbaverant. (b)
Querelæ ad Fridericum Electorem, &
Lândgravium deferuntur. Ille cum anti-
quissimus titulus, & majorum consensus
probaretur, non modo jura Capituli, &
possessionem confirmat, sed & reliquos
Mariani Cleri per Saxoniam, & Thuringiam
census se protecturum spondet, Clerus
vicissim Saxonicae Domûs incolumitatem
Numini commendaret, ac annuè bis pro
defunctis ejusdem sacra feralia † perageret.
Ista in hodiernum diem cum praescriptis
solennitatibus celebrantur.

* Theodoricus † extincto Conrado sus-
fectus Erfordiam die S. Dionysii (c) splen-
didissime ingreditur. Occursus ei à ci-
vibus, & omni multitudine, atque cum
subjectionis professione homagium praestitum
est. Senatus in templo Severiano, cives
in Coemeterio jurarunt. Non in au-
la

ingreditur & homagium suscipit.

(a) Structura in quadrato lapide exterius annum refert.

(b) Documenta Archivi Mariani.

(c) MS. Petrense hoc anno.

la sua, sed in monasterio S. Petri diver-
 tit. Ultimus ille per duo sæcula habitus,
 cui hæc felicitas contigerit, quippe fatali
 diffidio civili, & subsecuta mox defectio-
 ne urbis, omnis aditus ad pristinam po-
 testatem interclusus videbatur, præsertim
 postquam Albertus, quo majorem sperari
 posse nemo credidit, introitum frustra
 tentasset. Verum cujus Herois virtutibus
 inclinatum sit hoc fatum, & quomodo
 post ducentos viginti quatuor annos, Jo-
 annes Philippus Elector, restitutâ Sedi ci-
 vitate Homagium acceperit, felicitis ejus
 temporis Historia narrabit. * Idem The-
 odoricus (a) in monasterio D. Petri † dis-
 ciplinam restituit, atque reformationis
 Bursfeldensis regulas introduxit. Diu re-
 stitit Hartungus Abbas, & integro quin-
 quennio laudabile propositum frustravit,
 sed urgentibus negotium Moguntini Offici-
 alibus, præsertim compellente Vicedo-
 mino Hennone ab Allenblumen, tandem
 in Reinhartsbrunnense monasterium seces-
 sit, ipsumque Cœnobium disciplinam subi-
 it. Suscepit gubernacula Christianus,
 Bursfeldiæ professor, ast vivente Hartun-
 go à nomine Abbatis & pedo abstinuit, ne
 sub prætextu reformationis, ut solet, ho-
 nores ambiisse videretur. Hic † Christia-
 nus in monasterio profundissimæ capacita-
 tis Puteum desperato ausu effodit. * Li-
 terarum Universitati Collegium Jurista-

* MCCCC

XLVI.

Archi Ep.
 secundū V-
 nionē Burs-
 feldensem
 Petrenses
 reformat.

Puteus in

monte S. Pe-

tri effoditur

* MCCCCX

rum LVIII

I 4

(a) Dictum Chron. Petrense

Collegiū Iuristarū Marianum erigitur. Collegiū Iuristarū Marianum Henricus de Gerlstedt Cretalium Doctor erexit. (a) Fuit ille patriâ Ascaniensis, atque hinc dignitates Ecclesiasticas, & ipsam præposituram Ecclesiæ B. M. Virginis obtinuit. Prodigus in pias causas, præter alia multa Collegium hoc redditibus ditavit, pius etiam in patriam, quam stipendiorum aliquot patronam pro indigenis voluit.

XXIV. *Ingens dissidium inter fratres Duces Saxonie Belli incommodis immiscetur Erfordia, & auxilia à Moguntino rogat.* Quietem urbis vicinæ tumultus interrumpit: (b) Saxonie & fratres, Fredericus Elector, & Dux Wilhelmus accerrimis æmulationibus agitabantur. Quod inter hostes crudele, fratrum iræ parum videbatur. Ipsa & Civitas ob incendium tam vicinum sibi timens (c) ab Electore Theodorico auxilia rogat, utque urbem suam tutaretur, admonet. Sigismundus Comes in Gleichen Ducem Wilhelmum secutus, hinc Civitati gravis, sed cives alacribus armis eum reprimunt, ipsiusque & agnati Adolphi agros tam diu infestant, usquedum pacis leges rogaret. Litem inter fratres incauti Officiales excitarent, ignari, quod magnatum odia demum illorum sanguine placentur, qui ea incendunt. Wilhelmus Bohemos emerat, hi ut miles externus solet, plus in prædas quam hostem intenti, in pagos Erfurtensium excurrunt, & hospitationibus violentis

(a) Testatur hoc foundationis instrumentum.

(b) Chronica Thuringiæ omnia.

(c) Super sunt literæ.

tis miserè devastant. * Moguntinus † E-
lector periculum & momentum rei Cæsari
ostendit, hic per Legatos fratres æmulos
Erfurtum citat, ac ad pacem minis, &
blanditiis hortatur. Idem ArchiEpisco-
pus facit: hostem judicandum, qui pacis
leges detrectaret: Fratres auctoritate Cæ-
saris, minis, ac vicinorum precibus supe-
rati, Naumburgi diem indicunt, in ita ibi
pax, & duo Wilhelmi officiales, Apeli-
us Vicedominus, † & Bussenius, qui fra-
tres colliserant, rei malorum iudicati exi-
lio mulctantur. Sed illi † sui Ducis arma,
& fortalitia in manibus habebant, ut dif-
ficilis esset sententiæ executio. Arces
magno conamine expugnantur, Wassen-
burgum supererat naturâ loci, & muris ex-
pugnatum difficile. † Negotiû videbatur Er-
furtensiu virtuti debitû, & erant hi promp-
tiores, quod eorum ager frequens dam-
num per excursions ex arce acciperet. *
Armatu exercitus, ac sub tubarum, &
tympanorum sonitu Wassenburgum clau-
ditur: (a) impar omnis conatus in ta-
tos apices, & præcipitia: igitur per cunicu-
los ad sexcentos pedes munimento subdus
insidiantur: effosso subterraneo aditu in
areâ erumpunt, ac obstupefactos insolenti-
tiâ rei, quod antipodes in exitium venire
crederent, obruunt. Omnes divitias,
auctas spoliis, huic arci rebelles credide-
rant; ingens ille thesaurus expugnantibus
cessit,

* MCCCC.
Moguntinus
pacem inter
fratres pro-
movet.

Vicedomi-
ni litu in-
cutores pro-
scripti.

Principibus
armis resi-
stunt.

In arce
Wassenb.
ab Erfurtē-
sibus op-
pugnantur.
MCCCCLI.

(a) MS. Chronica Petrensia.

* MCCCC
LII.

Clerus Marianus Rudelstadium Senatui sub certis legibus vendit.

*Marianum templum re-
stauratur.*

* MCCCC
LVI.

*Severiani
templi ex-
structio in-
certa.*

XXV.

* MCCCCL
VIII.

*(a) Supra ad annum MCCCXXII. & MCCCCXXXIX.
(b) Documenta Archivii Mariani.*

cessit, ipsa arx Duci restituta, * Ecclesie
Marianæ † Clerus pagum Rudelstat olim,
ut dixi, (a) emptum, Senatui acceptis
ducentis quatuordecim aureis oppignorat,
(b) seu ut stylus iste fuit, pactâ redimendi
facultate vendit: census extrâ conven-
tionem essent, jurisdictionem solum cum
fructibus haberet Civitas, exigeret ope-
ras; attamen non ultrâ solitum ruricolâs
gravaret. Pretium in reparationem tem-
pli conversum, nam Marianæ Basilicæ na-
vis vetustate corrosa videbatur, & rui-
nam passim minari, imo laqueare jam de-
ciderat. † Casus fortunæ imputatus, quod
nondum collectis ad sacra hominibus ru-
isset. * Demoliti igitur parietes novis la-
pidibus, & iis quadratis eriguntur, altis-
simos fornices raræ pilæ, ac tenues su-
stentant. Paries meridionalis versus am-
bitum de veteri opere superest, novo mul-
tum impar. Attamen valvæ majores, &
introitus super gradus antiquam magni-
ficentiam, cujus reliquiæ sunt, abunde te-
stantur. Quando vicinum huic Severia-
num † fanum surrexerit, nec annales,
nec in tota æde monumentum testatur,
Mariano autem antiquius esse satis con-
stat, ac fortè cum hujus choro extru-
ctum.

* Judæos per tumultum plebis con-
sumptos, & census ab iis Electorali fisco
pendi

pendi solitos Civitatem se soluturam constituisse alibi dictum. Hæc à Theodorico, vellet urbem suam hoc onere sublevare, supplex petiit. (a) Remisit ꝑ Elector centum marcas argenti annuas, quæ loco Judæorum vectigalis solvebantur, canon autem, quem de ædibus pependant, etiam post hac præstaretur, Judæi nunquam reciperentur. Defuncto hoc anno Hennone ab Allenblumen, qui Vicedominatum ad vitam emerat, is Günthero Bocken sub iisdem legibus concessus est.

Remisit Elector Senatui census, quos ratione Iudæorum solvit.

Ipsa Erfordia paulò post graviori solitudine angebatur: Post mortem Theodorici de Moguntina Sede duo Æmuli Adolphus, ꝑ & Dietherus, (b) ille Nassovius, hic Isenburgicus comites, profanâ solitudine pugnabant, dumque alii hunc, alii illum sequerentur, patuit latus utriusque. Ipsæ urbes Moguntia & Erfordia (c) primum ꝑ Diethero adhæserunt, sed * illa ex improvise oppressa, durû fatû experta est, privilegiis publicè in foro combustis: hæc copias militares Diethero misit, quibus in prælio ad Pfedersheim Adolphi exercitum fudit. At cum sententiâ Pontificis dejectum esse Dietherum audiret, mutatis velis Adolphum secuta est. Fuerat autem ille sub Theodorico Erfurtensiu

XXVI.

*Schisma Moguntinû inter Adolphum & Dietherum. Erfordia cui adhæserit? * MCCCCLXII.*

Pro-

(a) *Acta & instrumenta publica.*

(b) *Serarius in utriusq; vita.*

(c) *MS. Chronicon Petr.*

*Ingens dam-
num ex hoc
Schismate
perpeffa
Moguntia.*

Provisor, ut eorum animos novisse, fa-
voremque mercari facile potuerit. Cæsar
Adolphū juvit, Frideric^o Palatin^o tuendum
& servandum suscepit Dietherum. Badensis
& Württembergensis Duces concitati à
Cæsare Palatinum depopulabantur, hiuc
magna bella. Perniciosum interim Sedi
fuit hoc Schisma, † quod ei vigesies cen-
tenis millibus aureorum constitit, datis
passim in pretium fidei pignoribus, atque
inde damni incrementum: nam cum ad
proprietas tutelam nullis vicissim satisfac-
tionibus debitores armati sint, neque rei,
ut creditores incumbant, facile rapiunt
ii, quibus jura privatis data, potentiori-
bus sufficere prætextus videntur. Inter a-
lia Adolphus arcem Böckelnheim, cum
oppidis Sobernheim, Monzingen, ac
reliquo districtu Ludovico Bipontino,
servatâ redimendi facultate, pro quadra-
ginta mille aureis in idem periculum tra-
didit, difficulter recuperandam, nisi Emi-
nentissimi Electoris, Lotharii Friderici
heroica virtus, post duo sæcula violentiæ
prævalebit. Stradam montanam Diethe-
rus Friderico Electori Palatino, pro cen-
tum millibus aureis oppignoraverat, quæ
& ipsa modo post sesqui sæculum, quasi
postliminio rediit. Intenti motibus his
Saxones Erfurtensibus suspecti, quibus il-
lud prætereà curæ fuit, ne Corivalium
alter extremo desperationis ausu civitatem
Saxonibus venderet, maturè igitur huic
li-

licentiæ repagulum quæſiverunt. Periculum † ad Pontificem Pium II. defertur, (a) is Diethero infensus, ergo ab eo favor causæ petendus erat: à multisjam sæculis Urbem hanc Moguntinæ Sedis filiam, & S. Martino subditam fuisse, nunc verò Sedem Corivalium cupidine profanari, omnia periculis horrere: illud præcipuè timendum, ne Dietherus Adolpho impar, desperato consilio Urbem vicinis aut oppignoret aut vendat, id quod sine irreparabili Sedis & Urbis detrimento fieri non possit. Rogare se Pontificem, cum ligandi vim à Numine habeat, Urbem Sedi indissolubiliter neceret. * Annuit Papa † Civitatis precibus, & postquam multa in Civium laudem rescripsisset, tandem in gratiam Sedis, Civitatis, & incolarum, æterno vinculo matri filiam ligat. * Adolphus † ut tractam in partes suas Erfordiam vinceret, libertates integras, & illibatas fore promittit, pacto de non petendo sequelam, sub ullius etiam privilegii prætextu adjecto. Sed nec Cathedralis Capituli nomen, nec auctoritatem habuit ista liberatio, ideoque successores pactum fuisse personale extinctum cum persona dixere.

Sæva † lues ingentem humano generi stragem intulit, Erfordix solum viginti hominum millia pestis absumpsit. Tristis desolatio, sed quam brevis luctus sequere.

(a) Documenta Archivi publica.

Civitas Pontifici pro indivisibili nexu cum Moguntia supplicat.

* MCCCCL XII.

Obrinet.

* MCCCCL XIII.

Adolphus privilegia Erfordix confirmat.

XXVII.

Pestis.

Ambitus in monte S. Petri extructus & sigillum pacis inventum. quebatur, nam alios hæreditatès, alios rupertia à mœrore revocabant. Elegans † ambitus in Petrensi monasterio extruitur, (a) ac dum lateris orientalis fundamenta eruerentur, sigillum magnum adinventum est, (b) cum inscriptione quam supra retuli: Henrici secundi sigillum hoc fuisse, utilitatus ipsi à Franciscanorum familia fratris titulus & res gestæ ipsius ævo comprobant, quo inveteratis à diuturno imperii intervallo malis frequentes violentiæ, & rapina ignominiam non habebant. Coierant igitur in fœdus boni, (c) non mutuam solum defensionem invicem polliciti, sed ex voluntate fœderatorum publicis judiciis in violatores pacis animadversum. Huic Thuringiæ paci præfedit Henricus, Vicarium, Capitaneum, qui assederunt, conservatores appellavit, utque arbitraria fuerunt hæc judicia, sic mutationibus obnoxia, formam sæpè & potestatem mutavêre. † Adolphus pulso de Sede Diethe-
Adolphus multa Erfordie indulget. ro, privilegiis amorem Erfordie (d) provocabat, * ipsum adeò iudicium ad preces Senatus, & Cleri Mariani alium in loco * MCCCCL eum transferebat, cumque antea supra gradus propè templum, postea sub fornicibus in foro jus dictum est, * præterea
 XVIII.

(a) MS. Chron. Petrense.

(b) Vid. supra ad annum 1287. lib. I. n. 25.

(c) Instrumenta de super partim Monasterii producta sunt, partim loca die in Archivis sunt.

(d) Documenta Archivi.

Senatui nummos cudendi potestatem concessit, ita tamen, ut monetæ lucrum inter Electorem & urbem divideretur, ipsis rationibus officiales Moguntini interessent. Lucrum illud † Schlegeschag appellatum: scilicet Elector nummos cudebat, ejusdem cum veteribus valoris, non bonitatis, hinc ingratos venditoribus, ut autem iis commercia subderentur, certæ merces, hominum usibus potissimum necessariæ nummis istis emi debebant, ideoque Monetarius propè latiores gradus B. M. Virginis, ad sinistrum latus sub fornice, vel cavæ potius nummos hosce permutationi publicè proponebat, non nisi veteres nummos vicissim acceptans. Regale hoc civibus grave, postea in telonium abiisse videtur, nec enim ejus vestigia præter caveam supersunt.

Schlegeschag

* Manifestatâ pulveris nitrati violentiâ, inventisque machinis Æneis, invalescenti magis arti munimenta urbis imparia videbantur; igitur heroico ausu vallo cin- gere urbem † aggressi sunt, utque hæc ad alteram amplitudinem excresceret, omnia suburbia comprehenderunt. (a) Vallum ipsum latissimâ terrarum mole exurgit, undosâ fossâ radices ambiente, superius ubivis propugnatoribus ac machinis bellicis spatiosam planitiem exhibet: per spatia turribus amplissimis defenditur, quas connectere muro, cui vallum simul incum-

XXVIII.

* MCCCC.

XXI.

Perpetuo

vallo urbs

munitur.

(a) MS. Chronica Erfurtensia.

* MCCCCL
XXII.

*ingens in-
cendium
dolo causa-
tum.*

incumberet, tunc coeptum, atque à monte S. Petri ad portam S. Andreae, S. Joannis, & Krempferianam perfectum est, sed ulterius relinquere posterorum cura voluerunt. Ipsa Carthusia magnum per hoc detrimentum passa, vallo eam pene mediam secante, ipsique incubante peristyllo. * Munimenta à Coriariorum ad Schmitstetensem portam anno septuagesimo secundo erecta sunt, turribus eum referentibus. Postea rariora munimenta exsurgunt, urbe miserabili infortunio in coeptis impedita. Offenderat illa Apellium è familiâ Vicedominorum de Danroda, & complices. Occultis hi machinationibus Saxoniae principatum affectaverant: comperta fraude, Civitas consilium & vires Ducibus accommodarat, quibus rebelles, qui ad aliquam potentiam ascenderant, persequerentur, ut supra (a) narravimus. Apellius (b) exul vindictae cupidus occasionem diris omnibus urbem affligendi quaerit. Nunquam sceleri minister deest, sed hic se talis obtulit, quem virtutis genus virtuti destinaverat. Monachus † ex Cœnobio portae propè Naumburgum, excusâ disciplinâ, & cum hac pudore, licentiam hinc inde errando quaerebat. Ut scelerati nomen detestari possis, Theodoricus Burkardi vocabatur. Hunc ad se vocat Apellius, & allecto in vindictae confi-

(a) Ad annum 1448. & seq.

(b) MS. Chron. Erfurt.

consilium, præmia proponit, si flammis Erfordiam cremaret. Ille facinus spondet, ac urbem cum sociis accedit; aliquot diebus ædes examinat, ubi gratius igni pabulum daret. Opificum, & mercatorum domus angustæ, refertæque iis, quæ flammam nutriunt, idoneæ facinori visæ. Decimo nono Junii manu scelestissima domui prope mercatorum pontem ignem injicit. Æstus erat, solisque calore lignæ scandulæ, trabes, asseres, & columnæ ficciores ignem avidissimè excipiebant. Sol ipse è medio Cælo arsit, sicque horâ primâ post meridiem flamma erupit. † Non-

Pluribus in locis flamma erumpit.

Potissima urbis & collegiata Ecclesie destruntur.

K

aggre-

aggreditur; ipse aër tot ignibus incaluerat, turrets Collegiatae Ecclesiae B. M. Virginis in apicibus accenduntur, flammaque trabes invadit, ardent tigna, quibus aduffis campanae in frustra decidunt, ipsam templi navem ignis corripit, cadunt altaria, ruit dormitorium, & par clades fanum S. Severi dejicit. Chori tamen utriusque Ecclesiae perstiterunt. Hinc in utrumque latus impetu pervagari incendium: domos Canonorum invadere, in edita assurgere, omnia Petrini montis, ad usque Sacellum S. Leonhardi haurire, simul ab altera parte inferiora depopulari, novam Civitatem aggredi, nudare Geram, Comitum de Schwarzenburg, & Reinhartsbornensis Cœnobii Curias in cineres dejicere. Mox universus hic ignis quasi alata acies transmontana infestat. Sileo lamenta paventium: alii sibi, aliis alii frustra consulebant, plures celeri malo circumventi, quæque tuta longinquitate credebantur, eodem casu jacuerunt. Mox Schola Juris arsit, & continua strage Georgi-Vallensis, ac Electoralis Curia ceciderunt. Urbis mœnia supererant, quæ tandem violentiam elusura sperabantur. Sed non munimenta, non lapides, aut quid aliud morari poterat. Ipsæ turrets mœniûm succensæ, ventoque citus ignis Brületum suburbanum involabat, nec remittebat nisi cum alimento flamma, finisque incendii in extremi ædificii cineribus factus

factus est. Prima omnium cura, † quis Incendiarius? fuit. Statimque fama sceleris executorem publicavit. Fuga indicium addidit, ergo missis per omnes vias nunciis, pili, color, membra, vestes, quibus nosceretur, descripta. Tandem † in Saxonia deprehensus, & in vinculis deditus est. Ingens hominum multitudo, dum adduceretur, confluit, movitque aspectus iram civium: obruissent lapidibus scelestum, nisi à Satellitibus, ut atrociori lethe servaretur, fuisset defensus. Ast Sacerdotium etiam in nebulone sanctum videbatur, hinc Moguntiam ad Episcopum omnia scribuntur: ille Sacerdotem occidi posse, nisi prius degradatum, negat, suo tamen Suffraganeo, Episcopo Halberstadiensi, negotium se mandaturum, ut solenni ritu incendiarium profanet, atque Judicibus tradat. Ille vocatus sumptibus Civitatis adest, & unà cum eo Merseburgensis & Naumburgensis Episcopi. Erigitur theatrum in foro, ibique Reus Episcopis, sacris indutus vestibus, inque manu calicem cum patena, & azimo quasi sacrificaturus, gestans, sistitur. Illi apparatum, quem dixi, adimunt, deinde extremos digitorum articulos, quibus sacrosanctam hostiam attigerat, insuper Sacerdotalem coronam laminâ vitreâ abradunt, ac ne post hac consecret, inhibent, detrahunt ordinis togam, & sic Clericali cingulo spoliatum Electorali Judicio cum soli-

In Monachum incendiarium inquiritur.

Deprehensus in Saxonia ducitur Erfordiam.

Supplicium incendiarii tis intercessionibus tradunt. Illud † igne cremandum esse, qui fortunas aliorum flamma subvertit, judicabat, sed non simplicem pœnam atrocissimo scelere sufficere. Igitur à lictoribus raptus, in foro majore infrà Basilicam palo alligatur, nudataque latera forcipibus candentibus lacerantur. Atrox spectaculum, sed quod apud neminem misericordiam invenit, nec penes reum pœnitentiam. Lictor miserè dilaceratum, & adustum, an non de ingenti facinore, de ruinis domorum & domorum præcipuè Collegiatarum Ecclesiarum doleret? interrogat, ille circumspiciens † Monasterium S. Petri nutu monstrat, integritatem ejus esse, quam doleat, cætera nihil; dummodo illud in cineribus videret, in suos se deinde libenter abiturum. Postquam vigesies & semel forcipibus laceratus, in carpento extra Urbem tractus, ac semianimis rogo injectus in pulverem ustus est. Sex Correi † & delicti complices igne cremati, duos fuga rogo subduxit. Passim rupturæ lapidum in ædificiis & muris istam ignis rabiem hodie post duo sæcula testantur. *

Desperatio Rei.

In Correo similiter animadvertitur.

* MCCCCLXXIII.

In Carolum XXIX.

Burgundum Erfordia Moguntinæ Sequitur.

Totum Imperium & ipse Cæsar ad commiserationem motus, privilegium nundinarum afflictæ Urbi concessit, ut facilius ex clade emergeret.

Nihil animi perdidit Erfordia. In Carolum Burgundum, † qui audaci pugnacitate Imperium terruerat, bellum decernitur.

nitur. Moguntinus (a) Urbi suæ arma indicit, aut si decem millibus aureorum redimere sequelam hac vice mallet, aliundè se copias integraturum. † Erfurtenſes non se peris, sed manibus pro securitate Imperii, pro Matris honore pugnatos respondēt. Absit majorum gloriam empto otio fœdarent. Missos sub Capitaneo trecentos quinquaginta selectissimos è Civibus multo apparatu, sed hoc uno mandato instruunt, ne quid fortitudini majorum indecens admitterent. Senatus domi de subministrandis sumptibus, ipsi foris de gloria Civitatis solliciti essent. Pergunt gravi pompâ Moguntiam, tamque liberaliter, ut regiis proventibus crederes, vivunt. † Ventum in castra Novesium, ubi primò omnium tentoria vario comeatu replent, potus in omni genere vini, esculenta delicatiora erant, quam ut castris convenirent. Nunquam sine convivis cœna. Sed non minor fortitudo, quam luxus, illam Adolphi Electoris præsentia animante. Ubi laceffendus hostis, nulla pericula formidabant. Felices successus gloriam auxerunt. Reversis à strage hostium exercitus Cæsareus applausit: *Fidelis Moguntinæ Sedis Filia trophæum, & honorem denuò reportasti!* fama rerum egregiè gestarum Civitati gratissima accidit, laudibus obnoxia, focos oppignorasset, ne quid pro honore Urbis pignantibus deesset.

K 3

Quater

(a) MS. Chronicon Erfurt.

*Redimere
sequelam
remittens.*

*Liberalitas
& fortitudo
Erfurtenſium.*

* MCCCC
XXV.

*Ludi Cata-
pultarii.*

Quater centenis millibus florenorum expeditio constituisse dicitur, quæ decem millibus redimi potuisset. Contraxit morbum iisdem in castris Adolphus, (a) vetulusque Eltuillam extinctus est. * Ut redintegraretur Electoratus, Dietherus iterum eligitur. Necdum prodigæ dispensationis finis erat. Ludi † Catapultarii publicè indicuntur. (b) Dies S. Jacobi huic festivitati sacrat. Veniunt hospites Wilhelmus Saxoniae Dux Vinariensis, Henricus Comes de Schwarzenburg unà cum filiis, & Ernestus Comes de Gleichen. Civitates etiam variæ per legatos aderant. Non Catapultis solum, & telis de braviis, sed aliquot septimanis omni festivitatum generis lusum est. Præcipuè nova tunc, nec antea visa olla fortunæ à Senatu proposita varios affectus pro varietate fortis provocavit.

(a) Serarius in Adolpho II.

(b) MS. Chronicon Erfurtense.